

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2000

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto 2000 Strasbourgissa

<i>ensimmäinen jakso</i>	<i>24.—28.1.2000</i>
<i>toinen jakso</i>	<i>3.— 7.4.2000</i>
<i>kevätkokoukset</i>	<i>15.—17.5.2000 Dublinissa</i>
<i>kolmas jakso</i>	<i>26.—30.6.2000</i>
<i>neljäs jakso</i>	<i>25.—29.9.2000</i>

Pysyvän komitean kokoukset

<i>16.—17.5.2000</i>	<i>Dublinissa</i>
<i>9.11.2000</i>	<i>Strasbourgissa</i>

Helsinki 2001

ISSN 1235-1873

EDITA OYJ, HELSINKI 2001

**Euroopan neuvoston
Suomen valtuuskunta**

E d u s k u n n a l l e

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2000 istuntokaudella.

Helsingissä 1. kesäkuuta 2001

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta:

Mikko Elo

Gunilla Carlander

SISÄLLYSLUETTELO

1 Yleiskatsaus Euroopan neuvoston sekä sen parlamentaarisen yleiskokouksen vuoden 2000 toimintaan	7
2 Suomi Euroopan neuvoston parlamentarisessa yleiskokouksessa	8
3 Yleiskokouksen käsittelemät aiheet	9
3.1 Hakijamaat ja tarkkailijat	9
i. Jugoslavia	9
ii. Armenia ja Azerbaidzan	9
iii. Bosnia ja Hertsegovina	10
3.2 Valko-Venäjä	11
3.3 Jäsenyysveloitteiden seuranta	11
i. Bulgaria	12
ii. Venäjä	13
iii. Makedonia	15
iv. Albania	16
v. Kroatia	16
vi. Ukraina	17
3.4 Euroopan unionin perusoikeusasiakirja	18
3.5 Ihmisoikeusjärjestelmän kehittäminen	19
3.6 Yleissopimusverkoston kehittäminen	19
3.7 Demokratian haasteet Euroopassa	20
3.8 Uuden teknologian haasteet ja mahdollisuudet	21
3.9 Alueelliset kysymykset	23
3.10 Taloudelliset kysymykset	24
3.11 Ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymykset	25
3.12 Lasten asema ja oikeudet	26
3.13 Kulttuuri, koulutus ja urheilu	27
3.14 Ympäristö- ja aluesuunnittelukysymykset	28
3.15 Sosiaaliset kysymykset	28
4 Summary in English	29
Liitteet:	
1 Suomen valtuuskunta	31
2 Suomen valtuuskunnan komiteajäsenyydet	32
3 Vuonna 2000 hyväksytyt asiakirjat	36
3.1 päätöslauselmat	36
3.2 suositukset	37
3.3 määräykset	39
3.4 lausunnot	39
4 Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2000	41
5 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot	42
6 Euroopan neuvoston toimintaan osallistuvat muut maat	43
7 Euroopan neuvoston toiminta (kaavio)	44

1 Yleiskatsaus Euroopan neuvoston sekä sen parlamentaarisen yleiskokouksen vuoden 2000 toimintaan

Euroopan neuvoston ja sen parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaa ei voida arvioida kiinnittämättä huomiota resurssien vähentymiseen, joka on leimannut toimintaa koko 1990-luvun ajan. Toimintaa 41 jäsenmaan, yleiskokouksen neljän erityisvieraan ja neljän tarkkailijamaan toimesta ja hyväksi on jouduttu järjestämään ilman todellista resurssien lisäystä vuosikautia. Euroopan neuvoston voimavarojen lisääminen on ollut mahdotonta erityisesti nk. isojen maksajamaiden vastustuksen johdosta. EN:n sisällä toteutetut hallinnolliset uudistukset eivät voi katata sitä resurssien tarvetta, jota koetaan kaikilla toiminnan sektoreilla. Suomen valtuuskunta on huolissaan tästä kehityksen suunnasta.

Euroopan neuvoston jäsenm maiden lukumäärä ei kertomusvuonna lisääntynyt mutta yleiskokous ehti kuitenkin antaa vuonna 2000 myönteisen lausunnon Armenian ja Azerbaidzanin jäsenanomuksista. Jäsenyys toteutui tammikuussa 2001. Myönteistä oli myös, että Jugoslavian jäsenanomuksen jatkokäsittely voitiin ottaa uudelleen tarkasteluun syksyllä 2000 järjestettyjen Jugoslavian presidentin- ja parlamenttivaalien jälkeen. Bosnia ja Hertsegovinan jäsenanomuksen käsittely etenee, mutta raportoitijat ovat odottaneet syksyn parlamenttivaalien tulosten perusteella tehtyä hallitusratkaisua.

Poliittinen tilanne Valko-Venäjällä on edelleen ongelmallinen erityisesti lokakuussa 2000 pidettyjen vaalien jälkeen, jotka eivät vastanneet kansainvälisiä standardeja. Valko-Venäjä uhmaa kansainvälistä yhteisöä ja panostaa yhteistyöhön Venäjän kanssa.

Yleiskokouksen vuonna 2000 käsittelemät aiheet voidaan jakaa kahteen ryhmään: toisaalta on tarkasteltu demokratian kehitystä ja yhteiskunnallista tilannetta eräissä jäsenmaissa ja hakijamaissa ja toisaalta on käsitelty asiakokonaisuuksia, jotka liittyvät järjestön prioriteettiaiheisiin (demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden edistäminen).

Yleiskokous on tarkastellut niitä haasteita, joita mm. demokratian tila ja uusi teknologia ovat asettaneet yhteiskunnalle. Uuden teknolo-

gian haasteilla on vaikutusta mm. lainsäädäntöön ja työelämän järjestäytymiseen ja sitä kautta ihmisten arkielämään. Lisäksi on tarkasteltu ihmisoikeuksien eräitä osa-alueita kuten lasten asemaa ja oikeuksia, naiseen kohdistuvaa väkivaltaa, homoseksuaalien oikeuksia sekä tutkittu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten seuranta. Sitä mukaa kuin EN:n jäsenkunta on laajentunut, alueelliset kysymykset ovat tulleet enemmän esille. Tämä kehityssuunta jatkuu.

Euroopan neuvoston eräs näkyvimmistä toiminnoista on sen ihmisoikeustuomioistuimen työskentely, joka perustuu Euroopan ihmisoikeussopimukseen vuodelta 1950. Marraskuussa 2000 vietettiin yleissopimuksen 50-vuotisjuhlaa Roomassa Italian puheenjohtajuuskaudella.

Euroopan unionin työryhmä (konventi) on jatkanut työtään Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan aikaansaamiseksi (vrt. vuoden 1999 toimintakertomus s. 9) kesäkuussa 1999 tehdyn päätöksen mukaisesti. Peruskirjaa valmistelevalsa komiteassa on kaksi edustajaa kustakin EU-maasta. Suomea työryhmässä edustavat EN:n yleiskokouksen oikeudellisen ja ihmisoikeuskomitean puheenjohtaja *Gunnar Jansson* ja Tuija Brax. Yleiskokous seurasi työn etenemistä ja hyväksyi useita asiaa koskevia asiakirjoja.

Vuoden suurin haaste oli kuitenkin Tshetsheonian kriisi ja sen vaikutus Venäjän valtuuskunnan osallistumiseen parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan. Ensimmäistä kertaa yleiskokouksen historiassa jäsenvaltion valtuuskuntaa kohtaan sovellettiin sanktiota (äänioikeuden poistaminen). On kuitenkin todettava, että yhteistyö Venäjän valtuuskunnan kanssa ei katkenut täysin tämän päätöksen seurauksena ja että Venäjän osallistuminen järjestön hallitustenväliseen toimintaan jatkui normaalisti. Päätös kuitenkin paljasti erot parlamentaarisen yleiskokouksen ja ministerikomitean suhtautumisessa suurimman jäsenmaan toimintaan. Sanktiosta huolimatta Euroopan neuvosto ja Venäjän hallitus sopivat EN:n toimipisteen avaamisesta Tshetsheeniassa Venäjän presidentin ihmisoi-

keusiamiehen Kalamanovin toimiston yhteyteen. EN on täten ainoa kansainvälinen järjestö, joka on läsnä Tshetsheniassa.

Osittain rahoitusongelmista johtuen yleiskokous teki vuonna 2000 vaikean päätöksen komitearakenteen uudistamisesta. Komiteoiden lukumäärä supistettiin kymmeneen. Komiteoiden lisäksi puheenjohtajisto (*Bureau*), poliittisten ryhmien komitea (*Presidential Committee*) ja valtuuskuntien puheenjohtajien kokoukset täyttävät tärkeän tehtävän määriteltäessä yleiskokouksen tulevaa linjaa. Yleiskokous otti myös käyttöön elektronisen äänestystavan, joka mahdollistaa äänestystulosten systemaattisemman seurannan.

Puhemieskonferenssi 5. ja 6.5.2000

Ensimmäinen Euroopan valtioiden ja EN:n yleiskokouksen ja Euroopan yhteisön parlamentin yhteinen puhemieskonferenssi järjestettiin vuonna 1975 Roomassa. Viime vuosikymmeninä EN on järjestänyt näitä puhemieskonferensseja joka toinen vuosi. Vuonna 2000 tämä tapahtuma järjestettiin 5. ja 6. toukokuuta Strasbourgissa. Kokoukseen osallistui eduskunnan *puhemies Riitta Uosukainen*. Konferenssiin osallistui puhemiehet kaikista EN:n jäsenmaista ja hakijamaista sekä Euroopan parlamentista, Benelux-maiden parlamentista, ETYJ:n parlamentaarista yleiskokouksesta ja Länsi-Euroopan unionin yleiskokouksesta. Samanaikaisesti järjestettiin myös pääsihteerien kokous, johon osallistui eduskunnan pääsihtööri Seppo Tiitinen.

Puhemieskonferenssin teemana oli Euroopan kansallisten parlamenttien ja eurooppalaisten parlamentaaristen yleiskokousten rooli yleiseurooppalaisella toimintakentällä (*The complementary role of national parliaments and European parliamentary assemblies in shaping a Greater Europe*). Aihetta lähestyttiin kahdesta näkökulmasta: Ensimmäinen keskusteltiin siitä, miten kansallisten parlamenttien sekä EN:n yleiskokouksen ja muiden parlamentaaristen yleiskokousten toimintaa eurooppalaisen normiston kehittämiseksi voitaisiin yhteen sovittaa. Toisessa jaksossa keskusteltiin parlamenttien roolista järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption vastaisessa taistelussa.

Puhemies Uosukainen viittasi puheenvuorossaan meneillään olevaan työhön Euroopan unionin perusoikeusasiakirjaksi, ja korosti, että tuleva EU-asiakirja ei saa johtaa ihmisoikeuksien valvonnan heikentymiseen tai jakautumiseen Euroopan alueella. Kansallisten parlamenttien

omassa lainsäädäntötyössään otettava enenevässä määrin huomioon kansainvälisten sopimusten ja muiden asiakirjojen mukanaan tuomat velvoitteet. Kansalliset parlamentit eivät voi toimia tyhjiössä irrallaan muusta maailmasta.

2 Suomi Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa

Yleiskokouksen vuoden 2000 toimintaan osallistui sama Suomen valtuuskunta kuin edellisenä vuonna. Valtuuskuntaa johti edelleen *Mikko Elo* ja sen varapuheenjohtajana toimi *Anneli Jäätteenmäki*. Valtuuskunnan muut varsinaiset jäsenet olivat *Tytti Isohookana-Asunmaa*, *Martti Tiuri* ja *Jaakko Laakso*. Varajäsenet olivat *Leena Luhtanen*, *Tarja Kautto*, *Juha Korkeaoja*, *Kaarina Dromberg* ja *Gunnar Jansson*.

Suomen valtuuskunnan jäsenyydet eri komiteoissa on lueteltu liitteessä 2.

Suomen valtuuskunnan jäsenillä ja varajäsenillä oli edellisten vuosien tapaan runsaasti luottamustehtäviä. *Mikko Elo* toimi edelleen yleiskokouksen *varapresidenttinä* ja johti puhetta useamman kerran vuoden aikana. *Mikko Elo* edusti yleiskokouksen presidenttiä lordi Russell-Johnstonia Euroaasian talouskokouksessa marraskuussa 2000 Istanbulissa ja esitti siellä Euroopan neuvoston puheenvuoron. Hän oli lisäksi talous- ja kehityskomitean varapuheenjohtaja sekä kulttuuri- ja koulutuskomitean nuoriso- ja urheiluasiain alakomitean varapuheenjohtaja.

Jaakko Laakso toimi vasemmistoryhmän puheenjohtajana ja oli täten puheenjohtajiston (*Bureau*) jäsen. Laakso osallistui nimenomaan ryhmäpuheenjohtajan ominaisuudessa vierailuihin Venäjälle, jotka liittyivät maan jäsenveloitteiden ja -sitoumusten seurantaan (ks. alla). Laakso toimi myös väestö-, siirtolais- ja pakolaismitean väestöasiain alakomitean puheenjohtajana.

Gunnar Jansson oli toista vuotta oikeudellisten asioiden ja ihmisoikeuskomitean puheenjohtaja. Hän jatkoi Latvian jäsenveloitteiden raportointia. Lisäksi hän osallistui Suomen eduskunnan edustajana EN:n tulevaisuuden toiminnan kannalta erittäin tärkeän Euroopan unionin EU:n perusoikeuskirjaa valmistelevalle työryhmän (konventin) työskentelyyn ja valittiin työryhmän varapuheenjohtajaksi.

Martti Tiuri oli tiede- ja teknologiakomitean varapuheenjohtaja, *Juha Korkeaoja* maatalouskomitean varapuheenjohtaja ja *Tytti Isohookana-Asunmaa* kulttuuri- ja koulutuskomitean media-alakomitean puheenjohtaja.

Anneli Jäätteenmäki jatkoi oikeudellisten ja ihmisoikeuskomitean Bosnia ja Hertsegovinan jäsenanomuksen selvityshenkilönä ja osallistui parlamenttivaalien tarkkailijavaltuuskuntaan marraskuussa 2000.

Yleiskokouksen tasa-arvokomitea järjesti ensimmäisen kokouksensa Strasbourgin ulkopuolella marraskuussa 2000 Helsingissä. *Kaarina Dromberg* toimi tämän kokouksen emäntänä. Kokouksen yhteydessä *Tasavallan Presidentti Tarja Halonen* otti vastaan osanottajat Mäntyniemessä.

Varsinainen kokous pidettiin eduskuntatalossa 13. marraskuuta 2000. Varapuhemies *Sirkka-Liisa Anttila* kertoi naisten asemasta politiikassa ja kansanedustaja *Paula Kokkonen* eduskunnan naisverkoston toiminnasta. Tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen käytti myös puheenvuoron tasa-arvosta Suomessa. Toiminnanjohtaja Ritva Nyberg Naisyrittäjyyskeskus ry:stä ja toiminnanjohtaja Liisa Niilola Maa- ja kotitalousnaisten keskus ry:stä pohjustivat puheenvuoroillaan aihetta naiset yrittäjinä sekä Päivi Istala Yleisradiosta aihetta ”Naiset ja media”. Komitean jäsenet tutustuivat myös Yleisradion toimintaan Pasilan radiokeskuksessa sekä suomalaisen muotoiluun Aarikka Oy:ssä.

Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja järjesti vuotuisen Euroopan neuvoston asioiden *koordinaatiokokouksen* lokakuussa 2000 ulkoasiainministeriössä.

3 Yleiskokouksen käsittelemät aiheet

Kertomusvuonna yleiskokous on käsitellyt yli 60 raporttia, joiden perusteella hyväksyttiin 52 EN:n ministerikomitealle osoitettua suositusta ja 8 lausuntoa sekä 27 päätöslauselmaa ja 8 määräystä eli toimeksiantoa yleiskokouksen omille toimielimille. Seuraavassa on tarkasteltu käsitellyjä aiheita laajempina kokonaisuuksina. Täydellinen luettelo kaikista hyväksytyistä asiakirjoista on liitteenä 3.

3.1 Hakijamaat ja tarkkailijat

i. Jugoslavia

EN:n ensimmäiset yhteydet Jugoslavian liittotasavallan kanssa ajoittuvat 1970-luvun alku puoliskolle. 1990-luvulla Jugoslavian tilannetta on paljolti tarkasteltu Kosovon kriisin valossa senkin johdosta, että tämä kriisi on heijastunut

koko Balkanin alueelle. Jugoslavia anoi uudelleen jäsenyyttä maaliskuussa 1998 mutta hakemus jäi pöydälle ja eteni vasta vuoden 2000 loppupuoliskolla. Jugoslavian liittotasavalta muodostuu Serbian ja Montenegron osavaltioista. Kosovo kuuluu Serbian hallintoalueeseen ja sitä hallinnoi YK (UNMIK). Vuoden loppupuolella järjestettiin syyskuussa koko liittotasavallan presidentinvaalit, liittovaltion parlamentin kahden kamarin edustajanvaalit ja Serbian paikallisvaalit, lokakuussa olivat vuorossa Kosovon paikallisvaalit (dok. 8891) ja joulukuussa Serbian osavaltion parlamenttivaalit (dok. 8934).

Syyskuussa 2000, ennen kuin vaalisarja oli alkanut, yleiskokous järjesti ylimääräisen ajan kohtaiskeskustelun, jonka aiheena oli Jugoslavian tulevat vaalit. Marraskuussa pysyvä komitea jatkoi keskustelua (dok. 8889) ja hyväksyi *päätöslauselman 1230 (2000)* ja *suosituksen 1481 (2000)*. Suosituksessa yleiskokous ehdottaa ministerikomitealle, että perustettaisiin EN:n toimipiste Belgradiin sekä järjestettäisiin uudelleen Montenegron ja Kosovon toimipisteiden toimintaa. EN:llä on siis toimipiste Pristinassa, joka avattiin syyskuussa 1999. Toimiston toimintakertomukset ovat luettavissa EN:n internetsivuilla.

Vuoden 2000 vaalien myötä Jugoslavia on saanut uuden poliittisen johdon ja edellytykset kansainvälisen yhteistyön tiivistämiselle on luotu. Ministerikomitea hyväksyi marraskuussa 2000 päätöslauselman 15 (2000), jossa se pyytää yleiskokoukselta lausuntoa Jugoslavian jäsenyydestä.

ii. Armenia ja Azerbaidzan

Armenia ja Azerbaidzan ovat kaksi suhteellisen pientä maata, joiden viimeaikaiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet mm. maiden strateginen sijainti, voimakkaat naapurimaat (Venäjä, Iran, Turkki), runsaat luonnonvarat (mm. Kaspianmeren öljyvarat) sekä maiden väliset tulehtuneet suhteet Vuoristo-Karabahin alueen takia. Molempien maiden poliittinen johto on vakuuttanut haluavansa ”liittyä Eurooppaan” ja kehittäväänsä yhteistyötä nimenomaan Euroopan neuvoston kanssa.

Vuoristo-Karabahin alue sijaitsee keskellä Azerbaidzanin tasavaltaa. Vuosisatoja sitten alue kuului Armenian kuningaskuntaan. Vuonna 1921 Stalin liitti Vuoristo-Karabahin alueen Azerbaidzanin tasavaltaan mutta myönsi vuonna 1923 sille autonomian. Silloin väestön enem-

mistö oli armenialaisia ja pieni vähemmistö azerbaidzanalaisia. Vuonna 1988 Vuoristo-Karabahin alueneuvosto julisti alueen itsehallintoalueeksi ja päätti liittyä Armenian tasavaltaan. Vuonna 1991 Azerbaidzanin (uudelleen) itsenäistynyt tasavalta kumosi Vuoristo-Karabahin itsehallinnon aseman. Vuoristo-Karabah julistautui itsenäiseksi tasavallaksi. Seurasi pakolaisvirta molempiin suuntiin. ETYJ asetti nk. Minskin ryhmän selvittämään kiistaa. Vuonna 1994 saavutettiin lopulta aselepo. Tänä päivänä Vuoristo-Karabahin koko väestö koostuu armenialaisista.

Euroopan neuvosto on johdonmukaisesti korostanut, että sekä Armenian että Azerbaidzanin jäsenyys on mahdollinen ainoastaan, kun Vuoristo-Karabahin kiistan osapuolet ovat luopuneet kaikenlaisesta voimankäytöstä ja osoittaneet pyrkivänsä poliittiseen ratkaisuun rauhanomaisin keinoin. EN:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen kehotusten seurauksena alueellinen yhteistyö Armenian, Azerbaidzanin ja Georgian välillä on nyt vakiintunut ja säännöllisiä tapauksia on järjestetty sekä presidentti-, hallitusta parlamenttitasolla.

Jäsenanomukset lähetettiin vuonna 1996, jonka jälkeen molemmat maat käynnistivät uudistuspolitiikan. Yleiskokous on seurannut maiden demokratian kehitystä normaaliin tapaan. Tarkkailun kohteena on ollut (ja tulee edelleen olemaan monitorointitoiminnan puitteissa) demokraattisten instituutioiden (ml. parlamentti) toiminta ja monipuolue- ja vaalijärjestelmän kehittäminen, oikeusjärjestelmän kehittäminen, ihmisoikeuksien (ml. vähemmistöoikeuksien) ja riippumattoman lehdistön toiminnan turvaaminen sekä paikallisdemokratian kehittäminen. Eurooppalaisten standardien noudattaminen vaaleissa ja koko vaalijärjestelmän kehittäminen ovat myös olleet erityistarkkailun kohteena.

Yleiskokouksen raportit ja lausunnot jäsenyydestä hyväksyttiin kesäkuussa 2000. Yleiskokouksen enemmistön kanta on ollut, että koko alueen vakauden ja rauhan kannalta olisi suotavaa, että maat liittyvät järjestöön samanaikaisesti.

Armenian demokratian kehitystä on selostettu poliittisen komitean raportissa (dok. 8747). Siinä todetaan suoritettavat uudistukset sekä tulevaisuudessa tarvittavat lisämuutokset. *Azerbaidzanin* tilannetta on tarkasteltu poliittisen komitean raportissa (dok. 8748) ja oikeudellisen komitean lausunnossa (dok. 8757).

Yleiskokous toteaa, että uudistuspolitiikkaa on jatkettava molemmissa maissa ja että yleiskokous seuraa kehitystä monitoroinnin puitteissa.

Lausunnot sisältävät lukuisia uudistusvaatimuksia.

Saatuaan yleiskokouksen lausunnot ministerikomitea päätti siirtää molempien maiden jäsenanomusten käsittelyn vasta Azerbaidzanin marraskuussa 2000 pidettävien parlamenttivaalien jälkeiseen aikaan. Yleiskokouksen puheenjohtajisto oli jo aikaisemmin päättänyt nimetä erityisvaltuuskunnan avustamaan keskusvaalilautakuntaa. Maan edelliset vaalit (parlamentti-, presidentin- ja kunnallisvaalit) olivat osoittaneet vakavia puutteita. Azerbaidzanin parlamentti hyväksyi vuonna 2000 uuden vaalilain, jossa oli huomioitu EN:n ja ETYJ:n suositukset. Azerbaidzanin parlamenttivaalien tarkkailu toteutettiin yhteistyössä ETYJ:n kanssa.

Vaalitarkkailijoiden loppuarvio oli kuitenkin äärimmäisen kriittinen. Vaalit eivät vastanneet eurooppalaisia standardeja. Kriitikki kohdistui useisiin asioihin. Perustuslakituomioistuimien julistamat tulokset mitättömiksi 11 vaalipiirissä. Presidentti Aliyev erotti kolmen alueen kuvernöörit ja määräsi täydennysvaalit järjestettäväksi. Nämä järjestettiin 7.1.2001.

Tammikuun 25. päivänä 2001 EN:n ministerikomitea kuitenkin hyväksyi päätöslauselmat, joilla Azerbaidzan ja Armenia hyväksyttiin Euroopan neuvoston jäseniksi.

iii. Bosnia ja Hertsegovina

Bosnia ja Hertsegovinan jäsenanomuksen käsittely eteni jonkin verran kertomusvuonna. Jäsenanomus saapui Euroopan neuvostoon jo vuonna 1995, mutta sen käsittely lykkääntyi vuoteen 1997. Syyskuussa 1999 oikeudellinen komitea nimesi *ed. Anneli Jäätteenmäen* ja poliittinen komitea László Surjanin jäsenyysanomuksen selvityshenkilöiksi.

Selvityshenkilöt vierailivat hakijamaassa huhtikuussa ja heinäkuussa 2000. Huhtikuussa he tapasivat Bosnia ja Hertsegovinan erityislähettilään Wolfgang Petritschin. Puheenjohtajiston nimeämä valtuuskunta seurasi parlamenttivaalien toimitusta 11. marraskuuta 2000 (dok. 8910). Vaalitarkkailijavaltuuskunta toimi yhdessä ETYJ:n vastaavan valtuuskunnan kanssa. Loppulausunnossaan vaalitarkkailijat totesivat mm., että poliittinen ilmapiiri on Bosnia ja Hertsegovinnassa edelleen kireä, ja valittivat, että uutta vaalilakia ei saatu aikaan. Vaalit toimitettiin väliaikaisen vaalitoimikunnan ohjeiden mukaan. Selvityshenkilöiden seuraava vierailu maahan toteutuu Bosnian uuden hallituksen astuttua virkaan eli vuoden 2001 puolella.

Kertomusvuonna käsiteltiin myös raporttia koulutuksesta Bosnia ja Hertsegovinassa. Keskustelun päätteeksi hyväksyttiin *suositus 1454 (2000)*. Raportissa korostetaan, että koulutus on eräs tärkeimpiä osatekijöitä vakaan demokraattisen kehityksen aikaansaamiseksi maassa. Kyse on sekä koulutusrakenteiden että oppimateriaalin kehittämistä eurooppalaisten standardien mukaisiksi. Daytonin sopimuksessa on erikseen käsitelty koulutusjärjestelmän kehittämistä. Koulutukseen liittyvät kysymykset ovat äärimmäisen politisoituneita, ja käytännössä maassa toimii kolme rinnakkaista järjestelmää. Yleiskokous kiinnittää raportissaan huomiota tarpeeseen kehittää opetusohjelmia ja oppimateriaalia sekä vähemmistöjen kuten juutalaisten ja romanien asemaan. EN:n ehdotuksen pohjalta on syntynyt kolmen osavaltion opetuksesta vastaavien ministerien pysyvä konferenssi.

Ed. Tytti Isohookana-Asunmaa totesi puheenvuorossaan yleiskokouksessa, että kasvatus on eräs tärkeimpiä välineitä, kun jälleenrakennetaan Bosnia ja Hertsegovinan demokratiaa ja palautetaan sinne yhteiskuntarauhaa. EN:n lisäksi EU:lla, Unescolla ja Maailmanpankilla on jokaisella roolinsa koulutusrakenteiden uudelleenluomisessa. Mm. historianopetukseen tulee kiinnittää aivan erityistä huomiota, sillä sen avulla voidaan kasvattaa etnisten ryhmien välistä keskinäistä kunnioitusta. *Ed. Isohookana-Asunmaa* kertoi, että Suomessa suunnataan kehitysyhteistyövaroista tänäkin vuonna noin 60 miljoonaa Ranskan frangia Länsi-Balkanin auttamiseen. Suomi käynnistää kolmevuotisen opettajankoulutusta ja erityisopetusta tukevan hankkeen sekä tukee riippumatonta mediaa. Sen lisäksi jotkut suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat kouluttamassa bosnialaisia perustaitojen hallintaa. Lopuksi *ed. Isohookana-Asunmaa* totesi, että Bosnia ja Hertsegovina tarvitsee sekä aineellista tukea että yhteistyökumppaneita. Kuten nopeammin koululaitos pääsee toimimaan, sitä nopeammin pääsee myös Bosnia ja Hertsegovina aloittamaan elämisen edellytysten kohentamisen.

3.2 Valko-Venäjä

Kertomusvuoden lopulla Valko-Venäjä oli ainoa Euroopan valtio, jonka demokratiakehitys oli edelleen estynyt ja jonka kanssa EN:lla ja sen parlamentaaraisella yleiskokouksella ei ollut institutionaalista suhdetta, vaikkakin kontakteja. Valko-Venäjä sai erityisvierasaseman yleiskoko-

uksessa vuonna 1992 ja anoi jäsenyyttä vuonna 1993. Vuoden 1996 lopulla presidentti Lukashenka järjesti kiistellyn kansanäänestyksen, jonka seurauksena maa menetti erityisvierasaseman tammikuussa 1997 ja jäsenanomuksen käsittely jätettiin. Vuosina 1997-1999 yleiskokouksen puheenjohtajisto ja poliittinen komitea keskustelivat Valko-Venäjän tilanteesta useaan otteeseen ja vierailivat maassa, mutta poliittisen komitean raportti tuli täysistunnon käsittelyyn vasta tammikuussa 2000 (dok. 8606).

Gunnar Jansson oli valmistellut oikeudellisen komitean lausunnon raportista (dok. 8625). Raportissa ja sen pohjalta tehdyssä *suosituksessa 1441 (2000)* kirjataan kehityksen vaiheita ja lausutaan huolestuneisuus ihmisoikeuksien ja vapauksien tilasta, oikeusvaltion periaatteiden loukkauksista ja demokratiasta yleensä maassa. Ministerikomiteaa kehoitetaan toimimaan yhteistyössä ETYJ:n kanssa. Valko-Venäjän viranomaisia kehoitetaan uudistuksiin sekä vastaanottamaan kansainvälisten järjestöjen asiantuntija-apua. *Määräys 562 (2000)* on kehotus ao. komiteoilla seurata tilanteen kehittymistä.

Valko-Venäjän presidentin Lukashenkan suhtautuminen kansainväliseen apuun ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan on vaihdellut. ETYJ on ainoa järjestö, joka on läsnä Minskissä, ja EN on myös toiminut yhteistyössä ETYJ:n mission kanssa. Helmikuussa 2000 Euroopan neuvoston, ETYJ:n ja Euroopan parlamentin edustajat koontuivat Brysseliin keskustelemaan Valko-Venäjän tilanteesta. Siellä päätettiin nk. troikan perustamisesta. Tämä ryhmä vieraili Minskissä useamman kerran vuoden aikana tavoitteenaan myötävaikuttaa, että lokakuussa 2000 pidettävät parlamenttivaalit vastaisivat kansainvälisiä demokratiastandardeja. Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästy. ETYJ kieltäytyi lähettämästä varsinaista vaalitarkkailijavaltuuskuntaa, ja teknisen tarkkailijavaltuuskunnan arvio vaaleista oli selkeän kielteinen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että presidentti Lukashenka jatkaa toimintatapaansa. Vuonna 2001 pidettävät presidentinvaalit ovat presidentin seuraava voimannäyte.

Yleiskokous pyrkii kuitenkin ylläpitämään keskustelukontakteja Valko-Venäjän kanssa ja tukemaan demokraattisia suuntauksia maassa.

3.3 Jäsenveloitteiden seuranta

Sitä mukaa kuin EN on laajentunut 1990-luvulla (18 uutta jäsentä vuosina 1991-1999), parlamentaarinen yleiskokous on lisännyt toi-

menkuvansa jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten tiukemman valvonnan. Ensimmäinen askel oli nk. Halonen-order eli *Tarja Halosen* yleiskokoukselle ehdottama määräys. Vuonna 1997 yleiskokous päätti uudesta, järjestelmällisemmästä valvontamekanismista ja perusti jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten komitean (nk. monitorointikomitea). Tämä komitea valvoo demokratian kehitystä kaikissa jäsenmaissa. Lähtökohtana on, että komitean työ tapahtuu läheisessä yhteistyössä kohdemaan viranomaisten kanssa ja tukee viranomaisten uudistuspyrkimyksiä.

Viro oli ensimmäinen maa, jonka komitea otti tarkastelun kohteeksi. Loppuraportti hyväksyttiin vuonna 1997. Viroa koskevassa päätöslauselmassa kuitenkin yleiskokous päätti jatkossakin seurata vaadittujen uudistusten etenemistä. Myös seuraavien kohdemaiden monitorointia koskeviin päätöslauselmiin on sisällytetty lause, joka velvoittaa kohdemaata läpi viemään uudistuksia tietyillä alueilla ja yleiskokousta seuraamaan kehitystä. Syntyi de facto post monitorointi (*post monitoring*). Viro oli jälleen ensimmäinen maa, jonka post-monitorointi-vuoropuhelun tuloksia käsiteltiin puheenjohtajiston toimintakeromuksen yhteydessä tammikuussa 2000 (dok. 8935 addendum). Myös Tsekki, Liettua, Romania ja Slovakia ovat nyttemmin post-monitoroinnin kohdemaita (ja ensi vuonna myös Bulgaria).

Kertomusvuoden maaliskuussa monitorointikomitea teki ehdotuksen puheenjohtajistolle post-monitorointi vuoropuhelun vakinaistamisesta (dok. AS/BUR (2000) 18). Näin ollen yleiskokouksella on tällä hetkellä jäsenmaiden jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten kolmivaiheinen valvonta: ennen jäseneksi liittymistä, välittömästi liittymisen jälkeen sekä pitkäikäisen valvonta. Toisaalta voidaan sanoa, että eräässä mielessä EN:n jäsenyys on käytännössä alistamista jatkuvaan monitorointiin.

Yleiskokouksen monitorointi on maakohtaista mutta ministerikomitean lähtökohta on teema-kohtainen. Yhteistyötä on tiivistetty, mutta kehittämisen varaa tässä suhteessa on edelleen.

Hallitustenvälisen toimintaohjelman puitteissa on lisäksi toimintoja (lähinnä eräiden keskeisten yleissopimusten seuranta/valvontamekanismit — vähemmistösojimus, sosiaalinen peruskirja, ”kidutusyleissopimus”), joita voitaisiin varmaan hyödyntää enemmän myös parlamentaarilla puolella. Kunnallisen demokratian valvonnassa voitaisiin tehokkaammin olla yhteistyössä CLRAE:n (kuntakongressin) kanssa.

Vuoden 2000 *yleiskeskustelu* monitoroinnista käytiin pysyvän komitean kokouksessa touko-

kuussa 2000 Dublinissa (dok. 8734). Raportti kattaa ajanjakson huhtikuu 1999—huhtikuu 2000, ja siinä on selostettu monitorointia Albaniassa, Bulgariassa, Georgiassa, Jugoslaviassa, Kroatiaassa, Latviassa, Makedoniassa, Moldovassa, Turkissa, Ukrainassa ja Venäjällä. Kertomusvuonna monitorointi lakkautettiin Bulgariassa, Latviassa ja Makedoniassa (ks. alla). Maaliskuussa ryhmä parlamentaarikkoja esitti Itävallan alistamista monitorointiin, mutta puheenjohtajisto hylkäsi ehdotuksen.

Monitoroinnin yhteydessä komitea seuraa uudistuksia niillä aloilla, joilla muutoksia on edellytetty asianomaisen maan liittyessä järjestöön. Uudistustarpeet ovat useimmin liittyneet vähemmistöjen aseman ja oikeuksien turvaamiseen, paikallis- ja aluehallinnon toimintaan, sananvapauteen ja median toimintaa sekä vankilalojen ja oikeusjärjestelmän kehittämiseen. Myös vaalien valvonta on osa tätä toimintaa.

i. Bulgaria

Bulgaria liittyi EN:n jäseneksi vuonna 1992, ja sen jälkeen yleiskokous on seurannut demokraattisten uudistusten edistymistä maassa. Vuonna 1998 yleiskokous käsiteli monitorointikomitean raportin Bulgarian tilanteesta (dok. 8180). Tammikuussa 2000 oli vuorossa toinen raportti (dok. 8616), jonka tuloksena *päätöslauselman 1211 (2000)* ja *suosituksen 1442 (2000)* mukaisesti yleiskokous lopetti monitoroinnin, mutta päätti jatkaa demokratia uudistusten seuraamista yleisellä tasolla. Yleiskokouksen mielestä Bulgarian hallitus on osoittanut selkeää pyrkimystä uudistuksiin, joita onkin laajasti toteutettu. Muutoksia edellytetään edelleen monilla aloilla, kuten sananvapauden alalla, median riippumattomuuden takaamiseksi ja hallituksen osallistumisessa valtion radio- ja televisioyhtiön toimintaan, vähemmistöjen oikeuksien ja paikallishallinnon kehittämisessä, korruption vastaisessa taistelussa, poliisin toimintatavoissa sekä työläinsäädännön uudistamisessa. Yleiskokous ehdotti edelleen oikeusasiamiesinstituution perustamista.

Mikko Elo esitti sosialistiryhmän puheenvuoron ja otti esille erityisesti hallituspuolueiden vaikutuksen oikeusjärjestelmään sekä tiedotuspalvelun toimintaan. Elon mielestä hallituksen ja hallituspuolueiden vaikutus kansallisen radio- ja televisioyhtiön toimintaan on huolestuttavaa, kuten myös puutteet paikallishallinnon kehittämisessä demokraattisempaan suuntaan. Yleisel-

lä poliittisella tasolla olisi tärkeätä, että hallitus- ja oppositiopuolueet sekä eri uskontokuntien edustajat olisivat enemmän vuoropuhelussa keskenään, mikä olisi omiaan edistämään yhteiskunnallista kehitystä laajemmin.

ii. Venäjä

Venäjä liittyi Euroopan neuvostoon helmikuussa 1996 ja on ollut liittymisestä lähtien monitoroinnin kohteena. Jo yleiskokouksen *lausunnossa* (193/1996) Venäjän jäsenanomuksesta ministerikomitealle yleiskokous kiinnitti huomiota Tshetshenian kriisiin ja Venäjän viranomaisten toimintaan siellä. Lausunnossa luetellaan edellytetyt toimenpiteitä eri aloilla. Venäjää koskeva monitorointikomitean ensimmäinen raportti käsiteltiin kesäkuussa 1998 (dok. 8127). Siinä kiinnitettiin huomiota sekä suoritettuihin uudistuksiin että puutteisiin.

Vuoden 1999 aikana käsiteltiin Venäjän tilannetta ja erityisesti Tshetshenian kriisin vaiheita sekä puheenjohtajistossa että monitorointikomiteassa mutta ei yleisistunnossa. Loppuvuodesta 1999 Tshetshenian kriisi kärjistyi ja oli ennakoitavissa, että vuonna 2000 yleiskokous joutuisi ottamaan kantaa asiaan. Tshetshenia on ollut esillä yleiskokouksen jokaisessa istunnossa kertomusvuonna, ja sen johdosta yleiskokous on ensimmäistä kertaa määrännyt jäsenmaan valtuuskunnalle sanktion.

Vuoden 2000 alussa EN:n pääsihteeri Walter Schwimmer viitaten Euroopan ihmisoikeussopimuksen 52 artiklaan lähetti Venäjän ulkoministeriölle pyynnön selvityksestä, ”kuinka sen (Venäjän) lainsäädäntö takaa tämän yleissopimuksen määräysten tehokkaan täytäntöönpanon”. Venäjän ulkoasiainministeriön vastaus tähän pyyntöön toimitettiin 17.1.2000 (dok. 8613). Tammikuun 27. päivänä 2000 pääsihteeri pyysi lisätietoja, johon Venäjän ulkoministeriö vastasi 29. helmikuuta 2000 (dok. 8671). Venäjän ulkoministeri korosti vastauksissaan, että konflikti Tshetsheniassa on terrorisminvastaista toimintaa itsenäisen valtion rajojen sisäpuolella.

Pääsihteeri Schwimmer vastasi ulkoministeri Ivanoville 23.3.2000 (dok. 8685). Vastauksessaan hän totesi, että Euroopan neuvosto tunnustaa valtion oikeuden ylläpitää yhteiskunnallista järjestystä, mutta kyse on siitä millä tavalla ja millä keinoin toimitaan sekä voimankäytön suhteellisuudesta. Keinot eivät saa olla ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen yleisten periaatteiden kanssa. Yleissopimuksen 2. artiklassa

säädetään oikeudesta elämään ja voimankäyttöä. Yleissopimuksen artiklassa 3 todetaan mm., että ”ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla”.

Vuoden alussa yleiskokouksen puheenjohtajisto nimesi ad hoc komitean, joka vieraili 16.-20. tammikuuta 2000 Kaukasiassa. Samalla puheenjohtajisto hyväksyi Tshetshenian tilanteen tammikuun istunnon lisäaiheeksi. Valtuuskunta tapasi Moskovassa mm. vt. presidentti Vladimir Putinin ja duuman edustajia sekä kävi Ingushetiassa, Dagestanissa, Pohjois-Ossetiassa ja Tshetsheniassa. Tämän presidentin tapaamisen yhteydessä sovittiin ajatuksesta Euroopan neuvoston läsnäolosta Tshetsheniassa. Valtuuskuntaan kuului mm. *Jaakko Laakso*.

Venäjän parlamenttivaalit pidettiin 19. joulukuuta 1999. Venäjän duuma ei ehtinyt yleiskokouksen vuoden 2000 tammikuun istuntoon mennessä nimetä uutta valtuuskuntaa, joten istuntoon osallistuivat ne duuman jäsenet, jotka olivat edellisen vaalikauden aikana valtuuskunnan jäseniä.

Tammikuun istunnon alussa joukko jäseniä jätti jäsenehdotuksen, jossa ehdotettiin Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen hylkäämistä Venäjän väitettyjen ihmisoikeusloukkausten johdosta Tshetshenian konfliktin yhteydessä. Poliittinen komitea valmisteli asiaa koskevan raportin (dok. 8633 rev.), ja menettelytapakomitealta (dok. 8635) ja oikeudelliselta komitealta (dok. 8634) pyydettiin lausunnot. Koska poliittinen komitea samanaikaisesti valmisteli toista raporttia nimenomaan Tshetshenian kriisistä (dok. 8630), valtakirjoja koskevassa raportissa ei käsitelty varsinaisesti Tshetshenian kriisin yksityiskohtia.

Poliittinen komitea päätyi valtakirjoja koskevassa raportissaan (dok. 8633 rev.) siihen, että Venäjän valtuuskunnan valtakirjat tulisi hyväksyä tammikuun istunnossa, mutta ellei huomattavaa edistystä ole tapahtunut huhtikuun istuntoon mennessä ja mikäli silloin (uuden) Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen hylkäämistä ehdotettaisiin samoin perustein Venäjän valtuuskunnan valtakirjat tulisi hylätä. Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiainkomitea tuli loppupäätelmässään (dok. 8634) hieman toiseen lopputulokseen. Oikeudellinen komitea ehdotti muutosta poliittisen komitean päätökseen, jonka mukaan Venäjän valtuuskunnan äänioikeus tulisi jäädyttää, kunnes merkittävää edistystä on tapahtunut.

Keskustelu yleiskokouksessa oli järjestetty tammikuussa siten, että ensin äänestettiin Tshetsheniasta koskevasta raportista. Tämän raportin

suositusehdotukseen oli esitetty useita muutoksia, joista viimeinen sisälsi Venäjän senhetkisen valtuuskunnan äänioikeuden lykkäämiseen (siis käytännössä se olisi ollut voimassa ainoastaan tammikuun istunnon ajan). Äänestyksessä muutosehdotus ei saanut enemmistöä taakseen, joten Venäjän valtuuskunnan äänioikeutta ei rajoitettu.

Suomen valtuuskunnan viisi ääntä jakautuivat siten, että kaksi edustajaa äänesti muutosehdotuksen puolesta ja kolme muutosehdotusta vastaan. *Suosituksen 1444 (2000)* viimeisessä kohdassa todetaan, että ellei Venäjällä tapahdu edistystä ja elleivät nimenomaan väkivaltaisuuudet Tshetsheniassa loppu, Venäjän jäsenyys on vaakalaudalla. Koska poliittisen komitean toisen raportin *suositusehdotukseen* valtakirjojen hyväksymisestä sisältyi samantyyppinen ehdotus valtakirjoista, siitä ei äänestetty uudelleen. Venäjän jäsenyyttä koskeva ratkaiseva käsittely yleiskokouksessa siirtyi huhtikuun istuntoon.

Tammikuun istunnossa kuultiin Venäjän *ulkoministerin Igor Ivanovin* puheenvuoro. Ministeri oli läsnä istuntosalissa koko Tshetshenian keskustelun ja äänestyksen ajan.

Osana edellä mainitun suosituksen (1444) seuranta puheenjohtajisto nimesi ad hoc Tshetshenian komitean, joka vieraili Moskovassa ja Kaukasiassa 8.-13. maaliskuuta 2000. Valtuuskuntaan kuuluivat usean komitean ja poliittisten ryhmien edustajat, ja joukossa *Anneli Jäätteenmäki*. EN:n tarkkailijavaltuuskunta seurasi myös Venäjän presidentinvaalien toimitusta 26. maaliskuuta 2000. Maaliskuussa Venäjän duuma nimesi uuden EN-valtuuskunnan, joka toimitti muistion, jossa valtuuskunta kommentoi yleiskokouksen suositusta 1444 (2000) (dok. 8686).

EN:n ministerikomitea käsitteli Venäjän kysymystä ja yleiskokouksen suositusta 1444 ja toimitti vastauksensa yleiskokoukselle (dok. 8691) maaliskuun 30. päivänä 2000. Ministerikomitea viittasi mm. yhteistyösopimukseen Venäjän ihmisoikeuskomission puheenjohtajan Vladimir Kalamanovin kanssa. Kalamanov toimii Venäjän presidentin erityisedustajana Tshetsheniassa. Ministerikomitean ehdotuksesta EN:n kolme virkamiestä (näiden joukossa Peter Iiskola Suomesta) aloitti työskentelyn Venäjän ihmisoikeuskomissaarin toimiston puitteissa.¹ Ministerikomitea ilmoitti myös harkitsevansa uudelleen yhteistyötä Euroopan unionin ja ETYJ:n kanssa

Pohjois-Kaukasiassa. Maaliskuussa Venäjän viranomaiset suostui julkistamaan Euroopan kidutuksenvastaisen toimikunnan raportin, joka perustuu toimikunnan vierailuun Kaukasiassa 26.2.—4.3.2000.

Yleiskokouksen huhtikuun istunnon ensimmäisenä päivänä Venäjän valtuuskunnan valtakirjakysymys nousi jälleen esille. Paikalla oli nyt uuden duuman nimeämä valtuuskunta. Valtakirjojen hyväksymisestä kiisteltiin, joten asia lähetettiin poliittiseen komiteaan raporttia varten (dok. 8698) ja lausunnolle oikeudelliseen komiteaan (dok. 8701) ja menettelytapakomiteaan (dok. 8699).

Yleiskokouksessa keskusteltiin 7.4.2000 kuitenkin ensin lordi Juddin raportista ja sen suositusehdotuksesta ja sen jälkeen valtakirja-asiasta.

Lordi Juddin raportti (dok. 8697) perustui hänen johtamansa valtuuskunnan vierailuun, ja siitä saatiin lausunnot oikeudelliselta komitealta (dok. 8700), kulttuuri- ja koulutuskomitealta (dok. 8707), väestö- ja siirtolaiskomitealta (dok. 8706) sekä monitorointikomitealta (dok. 8705). Raportin suositusehdotukseen tehtiin 56 muutosehdotusta, minkä jälkeen se hyväksyttiin (*suositus 1456 (2000)*). Suosituksessa yleiskokous tuomitsee Venäjän viranomaisten toiminnan Tshetsheniassa ja kehottaa järjestön johtoa keskustelemaan heidän kanssaan. Yleiskokous lausuu tukensa niille poliittisille voimille Venäjällä, jotka ovat valmiita tukemaan demokratiakehitystä.

Valtakirja-asiassa poliittinen komitea päätyi esittämään yleiskokoukselle Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen hyväksymistä, mutta esitykseen tehtiin yhteensä viisi muutosehdotusta. Tiukan äänestyksen tuloksena yleiskokous hyväksyi Venäjän valtuuskunnan valtakirjat mutta päätti evätä valtuuskunnalta äänioikeuden. Vastalauseena päätökselle Venäjän valtuuskunta ilmoitti puheenjohtajansa välityksellä, ettei Venäjän valtuuskunta enää voi osallistua yleiskokouksen työskentelyyn, ja poistui istuntosalista.

Venäjän duuma hyväksyi huhtikuussa lausunnon Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Tshetshenian tasavallan tilannetta koskevasta kannanotosta ja välitti sen tiedoksi yleiskokoukselle (dok. 8686).

Euroopan neuvoston ministerikomitea piti 106. istuntonsa Strasbourgissa 10. ja 11.5.2000. Kokoukseen osallistui myös Venäjän ulkoministeri Igor Ivanov. Istunnon yhteydessä järjestettiin epävirallinen kokous, jossa ulkoministeri Ivanov selosti Tshetshenian tilannetta Venäjän kannalta. Venäjä ja Tshetshenia olivat myös var-

¹ EN:n edustajien toimintaraportit saatavissa internetistä <http://www.coe.int>

sinaisen istunnon pääaihe. Istunnon päätteeksi ministerikomitea julkisti puheenjohtajan loppupäätelmät (Conclusions of the Chair) sekä loppukommunikation toiminnasta Kaakkois-Euroopassa ja Kaukasiassa. Kaukasiaa koskevassa osassa ministerikomitea korosti yhteistyötä kansainvälisten ja venäläisten toimijoiden välillä ja tervehti tyydytyksellä presidentti Putinin lausuntoa, jonka mukaan sotilaallinen kampanja Tshetsjeniassa saatetaan piakkoin päätökseen.

Yleiskokouksen pysyvä komitea keskusteli kokouksessaan 16.5.2000 Dublinissa Tshetshenian tilanteesta ministerikomitean puheenjohtajan Irlannin ulkoministerin Brian Cowenin kanssa ja hyväksyi julkilausuman, jossa parlamentaarikot ilmaisivat voimakkaan pettymyksensä sen johdosta, että EN-maiden ulkoministerit istunnonssaan 10.5.2000 eivät tuominneet voimakkaammin ihmisoikeusloukkauksia Tshetsheniassa.

Tshetshenia-keskustelu jatkui yleiskokouksen istunnossa kesäkuussa 2000. Venäjän valtuuskunta ei osallistunut istuntoon mutta istunnossa oli läsnä Venäjän valtuuskunnan ”edustaja”. Lisäksi muutama muu Venäjän valtuuskunnan jäsen osallistui, tietävästi omalla kustannuksellaan kokoukseen. Poliittisen komitean raportin (dok. 8785) ja oikeudellisen komitean lausunnon (dok. 8788) pohjalta yleiskokous hyväksyi *päättöslauselman 1221 (2000)*. Kesäkuussa ministerikomitea toimitti yleiskokouksen huhtikuun suosituksen vastauksensa, jossa on selostettu ministerikomitean yhteyksiä Venäjän viranomaisten kanssa (dok. 8783).

Syyskuussa hyväksyttiin Tshetsheniaa koskeva *päättöslauselma (2000)* poliittisen komitean raportin (dok. 8840) ja oikeudellisen komitean lausunnon pohjalta (dok.8843). Istuntoon osallistui kolme edustajaa Venäjän valtuuskunnasta (puheenjohtaja Rogozin sekä edustajat Ivanenko ja Kovalev), mutta kaksi viimeksi mainittua omalla kustannuksellaan.

Yllä selostettu tarkastelu erään jäsenmaan (Venäjä) toimintaan ihmisoikeuksien ja vapauksien turvaamisen kannalta on ollut ainutlaatuista EN:n historiassa, mutta samalla osoittanut järjestön pyrkimykset valvoa jäsenvelvoitteiden ja sitoumusten noudattamista myös ääritilanteissa. Liittyessään Euroopan neuvostoon kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ylikansallisen valvonnan ihmisoikeuksien loukkausten ollessa kyseessä. Väkivallan käyttöä ei missään tapauksissa voida hyväksyä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa kirjatut ihmisoikeudet ja vapaudet on turvattava.

Järjestön kaksi pääelintä, ministerikomitea ja parlamentaarinen yleiskokous, ovat toimineet koko vuoden aikana rinnakkain ja yhteistyössä mutta loppupäätelmissään osittain eronneet. Tarkastelun kohteena ovat olleet Venäjän viranomaisten ja sotilasjoukkojen toiminta sekä median toimintavapaudet ja kansainvälisten humanitaaristen järjestöjen pääsy alueelle. Parlamentaarinen yleiskokous päätti sanktiosta (äänioikeuden poistaminen valtuuskunnalta), joka johti yhteistyön supistumiseen mutta ei täydelliseen katkokseen. Venäjä jatkoi kuitenkin täysipainoisesti yhteistyötä EN:n hallitustenvälisen ohjelman puitteissa. Yleiskokouksen jäsenistä moni on ollut pettynyt sen johdosta, että ministerikomitea ei eri yhteyksissä ole voimakkaammin kehottanut Venäjää luopumaan väkivallasta Tshetsjeniassa.

Myös Venäjän suhtautuminen EN:oon on ollut kaksijakoinen. Venäjän parlamentaarikkovaltuuskunta ei virallisesti osallistunut yleiskokouksen istuntoihin huhtikuun jälkeen, mutta eräät edustajat olivat läsnä kokouksissa osittain omalla kustannuksellaan. Venäjä jatkoi kuitenkin täysipainoisesti yhteistyötä EN:n hallitustenvälisen ohjelman puitteissa ja hyväksyi mm. keväällä 2000 EN:n läsnäolon Tshetsjeniassa.

EN:n ihmisoikeuskomissaari Gil Robles on vierailut Venäjällä ja Venäjä on hyväksynyt kidutuksenvastaisen yleissopimuksen toimikunnan raportin julkistamista. Näillä toimilla Venäjä on selkeästi osoittanut haluavansa jatkaa yhteistyötä EN:n kanssa.

EN on ainoa merkittävä yleiseurooppalainen poliittinen järjestö, jossa Venäjä on täysjäsen mutta Yhdysvallat ainoastaan tarkkailijajäsen. Yhdysvaltain hallitus julkaisi kannanoton Venäjän jäsenyydestä Euroopan neuvostossa kesäkuussa. Siinä tuetaan Venäjän integroitumista euro-atlanttisiin järjestöihin sekä EN:n toimia ihmisoikeuksien ja demokratian edistämiseksi.

iii. Makedonia

Kosovon kriisin johdosta Makedoniassa on ollut hankala tehtävä sekä huolehtia Kosovon pakolaisista että viedä läpi omia poliittisia ja taloudellisia uudistuksia. Yleiskokouksen mielestä Makedonian hallitus on suoriutunut hyvin tilanteesta, joskin uudistuksia eri aloilla on edelleen jatkettava. Osa uudistustarpeista liittyy maan albaanivähemmistön (n. 23 %) oikeuksien turvaamiseen, mm. koulutuslalla. Koulutusta albaanin kielellä on saatavana mutta ei yliopis-

totasolla, ja kaikilla tasoilla on puute pätevästä opettajista ja oppimateriaalista. Maan albaanivähemmistö on kuitenkin koko ajan osallistunut poliittiseen elämään ja vaaleihin, mutta paikallishallintotasolla odotetaan suurempia uudistuksia. Euroopan kuntakongressi (CLRAE) hyväksyi toukokuussa raportin (dok. CPL 7 (8) 2000) ja suosituksen Makedonian paikallishallinnon tilanteesta ja uudistustarpeista. *Päätöslauselmalla 1213 (2000)* yleiskokous lopettaa varsinaisen monitoroinnin mutta edellyttää uudistustyön jatkumista useilla aloilla: albaanivähemmistön integroitumista on edistettävä mm. kehittämällä koulutusjärjestelmää, oikeusjärjestelmää ja sen riippumattomuutta on kehitettävä sekä median riippumattomuutta ja sananvapautta turvattava. *Suosituksessa 1453 (2000)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ja jäsenmaiden hallituksia lisäämään apua Makedonialle edellä mainituilla aloilla ja mm. vakaussopimuksen puitteissa.

iv. Albania

Albanian kehitys demokraattiseksi valtioksi on ollut pitkä ja hankala prosessi. Vuonna 2000 on tapahtunut myönteistä kehitystä, mutta yleiskokous on katsonut, että varsinaista jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten valvontaa on edelleen jatkettava. Edellinen Albaniaa koskeva raportti käsiteltiin vuonna 1998, joten tuorein raportti (dok. 8771) kattaa vuoden 1999 ja 2000 kehityksen. Euroopan neuvostolla on ollut toimipiste Tiranassa vuodesta 1993 (*Task Force Albania*). Tällä hetkellä pääsihteerin edustajana Tiranassa on Andreas Papaconstantinou. Toimiston raportit ovat luettavissa EN:n internet-sivuilla.

Albanian pääministeri Ilir Meta esitti puheenvuoron yleiskokouksen huhtikuun istunnossa. Siinä hän toi esille uudistushankkeet ja haasteet korostaen Albanian hallituksen pyrkimystä myötävaikuttamaan koko alueen vakauden puolesta.

Albanian puoluekenttää hallitsee kaksi pääpuoluetta: hallitusvastuussa oleva sosialistipuolue, jota johtaa Fatos Nano, ja oppositiossa oleva demokraattinen puolue, jota johtaa entinen presidentti Sali Berisha. Kansainvälinen yhteisö, ml. EN, on kehottanut puoluejohtajia omaksumaansa parlamentaarisen demokration pelisäännöt, joiden mukaan oppositioapuueet osallistuvat parlamentin työskentelyyn ja hallitusapuueet kunnioittavat oppositiolle kuuluvia oikeuksia. Uudistusten läpivieminen toivotulla tavalla ja vauhdilla on paljolti vaikeutunut siitä, että tätä perussääntöä ei ole onnistuttu soveltamaan. Lisäksi korruptio valtionhallinnossa on edelleen vakava ongelma. Raportissa on käyty läpi tehtyjä ja tulevaisuudessa tarvittavia uudistuksia mm. seuraavilla aloilla: oikeusjärjestelmä ja tuomioistuinelaitos, kuolemanrangaistus, vankilauudistus, yleinen järjestys, media ja paikallishallinto. On todettu, että uusia lakeja on säädetty, hallinnollisista uudistuksista (mm. oikeusministeriö, poliisilaitos ja vankilat) päätetty ja kansainvälisiä sopimuksia allekirjoitettu, mutta niiden soveltaminen ja noudattaminen ei vielä ole kaikilta osin täysipainoista.

Kuten naapurimaan Makedonian kohdalla, Kosovon kriisi on vaikuttanut Albanian poliittiseen ilmapiiriin. Kansainvälisen yhteisön huomio on osittain siirtynyt Kosovon suuntaan, ja Albanian on nyt haettava oma paikkansa uudessa tilanteessa erityisesti suhteessa Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen toteuttamiseen. Raportissa kiinnitetään myös huomiota suhteiden kehitykseen Albanian naapurimaiden kanssa.

Lokakuussa 2000 Albaniassa pidettiin paikallisvaalit ja kesäkuussa 2001 on vuorossa parlamenttivaalit. Albanian uusi vaalilaki hyväksyttiin toukokuussa 2000 mutta ilman opposition läsnäoloa.

Päätöslauselmassa 1219 (2000) yleiskokous kirjaa myönteisen kehityksen ja tarvittavia uudistuksia sekä päättää palata asiaan kesäkuussa 2001 pidettävien Albanian parlamenttivaalien jälkeen.

v. Kroatia

Monitorointikomitean edellinen Kroatiaa koskeva raportti oli vuodelta 1999 ja sisälsi useita kriittisiä huomioita maan tilasta. Tammikuussa 2000 Kroatiassa järjestettiin parlamenttivaalit ja helmikuussa presidentinvaalit, joiden tuloksena maa sai uuden poliittisen johdon, joka on vienyt Kroatian uudelle myönteisen kehityksen tielle. Yleiskokouksen raportti (dok. 8823) kirjaa myönteistä kehitystä eri aloilla ja toteaa, että niiden seurauksena Kroatian yhteistyö myös muiden kansainvälisten järjestöjen (Maailman kauppajärjestö, EU, NATO:n PFP-ohjelma) on edistynyt huomattavasti. Uudistuksia ja muutoksia tarvitaan kuitenkin edelleen ja ensisijaisesti vähemmistöjen oikeuksien suhteen, sananvapauden ja median riippumattomuuden turvaamiseksi, oikeusjärjestelmän kehittämiseksi ja pakolaisten paluun helpottamiseksi. Keskustelun

pääteeksi hyväksyttiin *suositus 1473 (2000)* ja *päätöslauselma 1223 (2000)*, joiden myötä varsinainen monitorointi lakkautettiin, mutta yleiskokous sitoutuu seuraamaan kehitystä post-monitoroinnin puitteissa.

vi. Ukraina

Ukrainan ja Euroopan neuvoston väliset suhteet kiristyivät alkuvuodesta 2000. Ukraina liittyi EN:n jäseneksi vuonna 1995. Yleiskokous edellytti lausunnossaan (190/1995) ministerikomitealle Ukrainan toimeenpanevan uudistuksia usealla alalla, mm. kehittämällä lainsäädäntöä ja turvaamalla demokraattisten instituutioiden toiminnan. Ukraina on ollut yleiskokouksen jäsen-sitoumusten valvontatoiminnan kohteena liittymisestäään lähtien.

Liittymisen jälkeen Ukraina allekirjoitti ja ratifioi useita tärkeitä yleissopimuksia, mm. ihmisoikeussopimuksen ja sen 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 ja 11. lisäpöytäkirjat, kidutuksenvastaisen yleissopimuksen (1997), paikallisen itsehallinnon peruskirjan (1997) ja kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan sopimuksen (1998).

Eräs tärkeimpiä toimenpiteitä, joita edellytettiin, oli kuolemanrangaistuksen poistaminen lainsäädännöstä ja kuolemantuomioiden lykkääminen. Liittyessään jäseneksi vuonna 1995 Ukraina sitoutui käynnistämään kuolemanrangaistuksen moratorion, mutta sitoumuksesta huolimatta toimitettiin teloituksia vuosina 1996 ja 1997.

Yleiskokous käsitteli kuolemanrangaistusta Ukrainassa tammikuussa 1998 (dok. 7974) sekä toistamiseen tammikuussa 1999 (dok. 8272). Tammikuussa 1999 yleiskokous kehotti uudelleen Ukrainaa ryhtymään viipymättä uudistuksiin sillä uhalla, että muutoin yleiskokous harkitsisi Ukrainan valtuuskunnan valtakirjojen peruuttamista. Ukrainan presidentinvaalien jälkeen (loka/marraskuussa 1999) uusi hallitus hyväksyi lain poliittisista puolueista sekä ilmoitti allekirjoittavansa alueellisia kieliä ja vähemmistökieliä koskevan peruskirjan. Lisäksi perustuslakituomioistuin päätti kuolemanrangaistuksen lykkäämisestä. Yleiskokous katsoi, että edellä mainitut toimenpiteet osoittivat riittävää uudistushalukkuutta. Ukrainan valtakirjat hyväksyttiin normaalisti vuoden 2000 tammikuun istunnossa. Huhtikuussa 2000 Ukraina lunasti lupauksensa ja sen parlamentti ratifioi EN:n ihmisoikeussopimuksen 6. pöytäkirjan (kuolemanrangaistuksen poistamisesta).

Tammikuun 15. päivänä 2000 presidentti Kutchma ilmoitti järjestävänsä 16. huhtikuuta 2000 kansanäänestyksen, jossa äänestäjiä pyydettiin vastaamaan kuuteen kysymykseen. Kysymykset koskivat mm. presidentin valtaoikeuksien lisäämistä ja kaksikamarisen parlamentin perustamista. Vaikkakin Ukrainan valtakirjat hyväksyttiin normaalisti vuoden 2000 tammikuun istunnossa, yleiskokouksen puheenjohtajisto keskusteli Ukrainasta kokouksessaan 28.1.2000 ja päätti ehdottaa, että Venetsia-toimikunta antaisi oikeudellisen lausunnon kansanäänestysasiasta.

Tammikuussa 2000 puheenjohtajisto hyväksyi myös jäsenehdotuksen (dok. 8637) institutionaalisista uudistuksista Ukrainassa ja pyysi monitorointikomiteaa valmistelemaan raporttia. Komitean edustajat vierailivat Ukrainassa 16.—19.2.2000. Tarkkailijat tapasivat mm. Ukrainan presidentin, parlamentin puhemiehen, pääministerin, ulkoasiainministerin ja oikeusministerin sekä eri puolueiden ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Monitorointikomitea hyväksyi asiaa koskevan raportin 17.3.2000 (dok. 8666). Monitorointikomitea ehdotti *suosituksessa* ministerikomitealle, että Ukrainan jäsenyys jäädytettäisiin siinä tapauksessa, että suunniteltu kansanäänestys toteutuu.

Venetsia-toimikunta julkaisi raporttinsa Ukrainan kansanäänestyksestä maaliskuussa 2000 (CDL (2000) 14. rev). Loppupäätelmissä nostetaan esille viisi kohtaa, jotka ilmaisevat vakavat epäilykset kansanäänestyksen perustuslaillisuudesta ja pätevyydestä.

Ukrainan perustuslakituomioistuin antoi oman lausuntonsa kansanäänestyshankkeen perustuslaillisuudesta (dok. 8690) 29. maaliskuuta 2000. Siinä todetaan, että kansanäänestyshanke pääpiirteiltään on perustuslain mukainen, mutta että osa asetetuista kysymyksistä on perustuslain vastaisia.

Huhtikuun istunnossa käsiteltiin monitorointikomitean raporttia (dok. 8666). Monitorointikomitea tuli lopputulokseen, että suunniteltu kansanäänestys on Ukrainan perustuslain vastainen sekä sen järjestämiseen liittyvät yksityiskohdat epäselviä. Komitea esitti yleiskokoukselle, että yleiskokous hyväksyisi ministerikomitealle osoitetun suosituksen jäädyttää Ukrainan jäsenyys Euroopan neuvostossa siinä tapauksessa, että kansanäänestys toteutuu suunnitellulla tavalla. Oikeudellinen komitea yhtyi lausunnonaan (dok. 8695) monitorointikomitean loppupäätelmiin.

Yleiskeskustelun jälkeen yleiskokous hyväk-

syi *suosituksen (1451(2000))*, jonka sanamuoto oli lievempi ja jossa on huomioitu sekä Venetsia-toimikunnan että Ukrainan perustuslakituomioistuimen raportit. Siinä vedotaan Ukrainan presidenttiin, että tämä lykkää kansanäänestyksen järjestämistä kunnes uusi laki kansanäänestyksestä on saatu aikaan. Lisäksi yleiskokous ehdottaa, että ministerikomitea seuraisi, että perustuslakia noudatetaan, kun sovelletaan kansanäänestyksen tuloksia, sekä kaikissa perustuslain muutoshankkeissa. Lopuksi yleiskokous suosittelee, että mikäli perustuslakia muutetaan perustuslain vastaisella tavalla, Euroopan neuvosto harkitsisi Ukrainan jäsenyyden jäädyttämistä.

Ukrainan ulkoministeri Boris Tarasyk osallistui keskusteluun huhtikuussa ja puolusti presidentti Kutchman kansanäänestystyöshanketta.

Kansanäänestys toteutui 16.4.2001 ja siihen osallistui noin 81.1% äänestäjistä, joista 80-90% ilmaisi hyväksyvänsä ehdotukset. Toukokuussa monitorointikomitean valtuuskunta vieraili Ukrainassa ja pyysi Venetsia-toimikunnalta uuden lausunnon perustuslaillisesta kehityksestä. Raportissaan matkasta valtuuskunta kiinnittää huomiota vallitsevaan uhkaan sananvapaudelle sekä demokraattiselle kehitykselle Ukrainassa.

Kansanäänestyksen tuloksena presidentti Kutchma sekä ryhmä kansanedustajia esittivät kumpikin lakiehdotuksen, joista Venetsia-toimikunta myös antoi lausuntonsa (CDL-INF (2000) 14) lokakuussa. Lausunnon mukaan toimikunta toteaa myönteisenä asiana, että muutosprosessissa on pyritty noudattamaan perustuslaissa määriteltyä menettelytapaa, mutta että ehdotetut muutokset sisällöltään voivat olla uhka demokratian ja oikeusvaltion kehitykselle Ukrainassa.

Kulttuuri- ja koulutuskomitea ja sen media-alakomitea puheenjohtajansa *Tytti Isohookana-Asunmaan* johdolla on seurannut erityisesti kehitystä sananvapauden ja riippumattoman median toiminnan kannalta. Syyskuussa 2000 alakomitea suunnitteli telekonferenssia ukrainalaisten lehtimiesten kanssa, mutta tämä tapahtuma jouduttiin peruuttamaan väitetyn pommiuhkan takia rakennuksessa, jossa ukrainalaiset osallistujat olivat paikalla.

Loppuvuoden aikana myös oikeudellinen ja poliittinen komitea ovat seuranneet huolestuneena kehitystä ja tukeneet monitorointikomitean ehdotusta keskustella Ukrainan tilanteesta yleiskokouksessa tammikuussa 2001.

Tytti Isohookana-Asunmaa on lisäksi osallistunut asiantuntijana EN:n koulutusosaston pilotiprojektiin, joka tarkkailee koulutuspolitiikkaa ja vähemmistöjä Ukrainassa.

3.4 Euroopan unionin perusoikeuskirja

EN:n ihmisoikeussopimus ja sen myötä perustettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antavat mahdollisuuden kaikille EN:n jäsenmaissa oleville yksityishenkilöille, kansalaisjärjestöille tai ryhmille tehdä sopimusvaltiota vastaan valitus väitetystä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien loukkauksesta. Yleissopimus siis vahvistaa yksilöiden suojaa sopimusvaltioiden kansallisten viranomaisten suhteen. EU:n jäsenmaissa määräysvaltaa suhteessa kansalaisiin käyttävät lisäksi Euroopan unionin viranomaiset, joiden toimintaa EN:n yleissopimus ei sido. Perusoikeuskirjalla EU pyrkii vahvistamaan perusoikeuksien suojaa tuomalla ne paremmin näkyviin.

EU:n peruskirjaa valmisteli valmistelukunta, jonka puheenjohtajana toimi Saksan entinen presidentti Roman Herzog. Työryhmän puheenjohtajistoon kuuluivat lisäksi varapuheenjohtajat, valtion- tai hallitusten päämiesten edustajien ryhmän edustajat Paavo Nikula (Suomi), Pedro Bacelar de Vasconcelos (Portugali) ja Guy Brabant (Ranska), komission jäsen Antonio Vitorino, Euroopan parlamentin jäsenten ryhmän edustaja Indigo Mendez de Vigo ja kansallisten parlamenttien ryhmän edustaja *Gunnar Jansson*. Gunnar Jansson osallistui aktiivisesti yleiskokouksen keskusteluihin peruskirjasta myös yleiskokouksen oikeudellisen komitean puheenjohtajan ominaisuudessa. EN:n tarkkailijat valmistelukunnassa olivat apulaispääsihteeri Krüger ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomari Fischbach. Valmistelutoimikunnan ensimmäinen kokous pidettiin joulukuussa 1999 ja viimeinen lokakuussa 2000. EU hyväksyi peruskirjan huippukokouksessa Nizzassa joulukuussa 2000.

EU:n perusoikeuskirja on poliittinen julistus. EN:n tavoitteena on jo pitkään ollut saada EU liittymään EN:n ihmisoikeussopimukseen. EU:n komissio ja parlamentti ovat ilmaisseet olevansa myönteisiä liittymiselle. EU:n tuomioistuin sen sijaan on ollut varauksellinen tässä asiassa.

Peruskirjaan on sisällytetty EN:n ihmisoikeussopimuksessa mainitut oikeudet ja vapaudet sekä eräitä muita oikeuksia kuten eräitä sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia, jotka eivät kuulu Euroopan ihmisoikeussopimuksen piiriin. Toisaalta EN:n sosiaalinen peruskirja luettelee näitä oikeuksia. Sosiaalinen peruskirja on voimassa 20 EN:n jäsenmaassa, ja siihen liittyy valvonta- ja valitusmenettely. EU:n peruskirja ei myöskään käsittele esim. vähemmistöjen oikeuksia, jotka kuuluvat EN:n kansallisten vähemmistöjen suo-

jelua koskevaan puitesopimukseen, joka on voimassa 33 Euroopan maassa.

Yleiskokous on kertomusvuonna käsitellyt kaksi laajaa pääraporttia ja lausuntoja (dok. 8458, 8611, 8819 rev., 8846) EU:n perusoikeuskirjasta tammikuussa ja syyskuussa 2000. Keskustelujen päätteeksi yleiskokous hyväksyi *suositukset 1439 ja 1479, päätöslauselmat 1210 ja 1228 sekä määräykset 561 ja 567 (2000)*. Yleiskokous lausuu tyydytyksensä sen johdosta, että EU pyrkii vahvistamaan kansalaisten oikeuksia ja vapauksia, mutta ilmaisee myös huolensa vaarasta, että Eurooppaan voi syntyä uusi kahtiajako ihmisoikeusjärjestelmän osalta. Yleiskokous toistaa kantanaan, että EU:n tulisi edelleen pyrkiä liittymään EN:n ihmisoikeussopimukseen. EN:n ihmisoikeussopimus on voimassa kaikissa EN:n jäsenmaissa, ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset sitovat kaikkien jäsenmaiden hallituksia. Yleiskokous ja erityisesti sen oikeudellisten asioiden ja ihmisoikeuskomitea tulevat seuraamaan tiiviisti kehitystä EU:ssa tällä alalla. Vastauksessaan Suomen EN-valtuuskunnan kirjalliseen kysymykseen Suomen ulkoministeri Tarja Halonen totesi lokakuussa 1999, että Suomen hallituksen ensisijainen tavoite on edelleen yhteisön liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja että EU:n poliittisuonteinen perusoikeuskirja ei ole ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Suomen hallitus ehdotti EU:lle syksyllä 2000 EY:n perussopimuksen muuttamista niin, että EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen mahdollistettaisiin.

3.5 Ihmisoikeusjärjestelmän kehittäminen

Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen kehittäminen ihmisoikeuksien ja vapauksien valvontajärjestelmä on ainutlaatuinen ylikansallinen tuomioistuin maailmassa. Se perustettiin vuonna 1950 ja sen sisältöä ja toimintamuotoja on kehitetty jatkuvasti. Järjestön laajentumisen myötä tätä kehittämistyötä on kuitenkin edelleen jatkettava ja nimenomaan nyt kiinnitettävä huomiota tuomioistuimen päätösten noudattamiseen ja valvontaan. Euroopan ihmisoikeusjärjestelmä on merkittäväällä tavalla myötävaikuttanut vakauksen ja oikeusvaltioperiaatteiden noudattamiseen EN:n jäsen- ja hakijamaissa. Tuomioistuimen päätökset ovat sitovia, ja niiden valvonnasta vastaa ensisijaisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, minkä lisäksi jäsenvaltioiden ulkoministereistä koostuvalla ministerikomitealla on keskeinen asema valvonnassa ja seurannassa. Yleissopimus ei sisällä määräyksiä sanktioista.

Oikeudellinen komitea korostaa raportissaan (dok. 8808) tarvetta kiinnittää enemmän huomiota tuomioistuimen päätösten noudattamiseen ja valvontaan ja ehdottaa keskustelua sanktioista. Syyt tuomioiden täytäntöönpanon ongelmiin voidaan raportin mukaan kiteyttää seitsemään kohtaan: poliittiset syyt, vaadittavien uudistusten luonne/vaativuus, kansalliseen lainsäädäntömenettelyyn liittyvät syyt, budjettisyys, yleiseen mielipiteeseen liittyvät syyt, epäselvästi muotoillut tuomiot sekä mahdolliset ristiriitaisuudet muilta instituutiolta tulevien vaatimusten kanssa. *Päätöslauselma 1226 (2000)* ja ministerikomitealle osoitettu *suositus 1477 (2000)* sisältävät konkreettisia ehdotuksia siitä, mitä kansallisella tasolla hallitukset ja parlamentit sekä Euroopan neuvoston tasolla parlamentaarinen yleiskokous, ministerikomitea ja tuomioistuin voivat tehdä järjestelmän kehittämiseksi. Raportti sisältää Venetsia-toimikunnan lausunnon raportista, joka tukee yleiskokouksen ehdottamia parannuksia. Siinä korostetaan erityisesti yleiskokouksen ja kansallisten valtuuskuntien mahdollisuutta tiukentaa valvontajärjestelmän valvontaa (*monitoring of the monitoring*) sekä kansallisella että EN-tasolla. Asiantuntija korostaa myös, että tuomioistuimen päätökset eivät ainoastaan velvoita ao. maan viranomaisia vaan *case lawn* kautta kaikkia sopimusosapuolia.

EN perusti vuonna 1980 Euroopan ihmisoikeuspalkinnon. *Suosituksessa 1462 (2000)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa kehittämään ja tiukentamaan palkintoa koskevia sääntöjä sekä muuttamaan palkinnon nimen *Euroopan neuvoston ihmisoikeuspalkinnoksi*.

3.6 Yleissopimusverkoston kehittäminen

EN on perustamisestaan lähtien pyrkinyt yleiseurooppalaisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseen sekä oikeusjärjestelmien harmonisointiin. Eräs työmuoto on eurooppalaisten yleissopimusten laatiminen eri alueilla. Näiden sopimusten lukumäärä on jo yli 175. Monilla yleissopimuksilla on ylikansallinen valvontamekanismi, jonka avulla seurataan säädösten noudattamista osapuolimaissa. Näistä tunnetuin on luonnollisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuin mutta esim. Euroopan sosiaalisella peruskirjalla (ETS 35), kansallisten vähemmistöjen suoje- lua koskevalla puiteyleissopimuksella (ETS 157) sekä kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi tehdyllä yleissopimuksella (ETS 126) on myös valvontamekanismit. Yleiskokouksen mielestä

yleissopimuksilla, joilla ei sääntöjensä perusteella ole valvontamekanismia, tulisi olla yhteinen toimielin (*general judicial authority*), joka seuraisi sopimusten noudattamista. Yleiskokous pohti asiaa jo 1950- ja 1960-luvuilla mutta asia ei edennyt. Se otettiin uudelleen esille EN:n huippukokouksessa vuonna 1997. Katsottiin, että laajentamisen myötä ehdotettu elin voisi antaa hyödyllistä lisäapua etenkin uusille jäsenmaille. Yleiskokouksen raportissa (dok. 8662) selostetaan ehdotuksen taustaa ja vaikutuksia. Ehdotetun elimen tehtävänä olisi antaa lausuntoja sopimuskiista-asioissa sekä antaa neuvoa-antavia lausuntoja sopimusten tulkinnoista. *Suosituksessa 1458 (2000)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa perustamaan ehdotetun elimen.

Ministerikomitea ei ole velvollinen pyytämään yleiskokouksen lausuntoa yleissopimusteksteistä edes niissä tapauksissa, joissa sopimusaloite on tullut parlamentaarikoilta. Yleiskokous ehdotti muutosta tähän käytäntöön vuonna 1998, mutta ministerikomitea ei suostunut menemään sitovaan käytäntöön (dok. 8388).

Kertomusvuonna yleiskokous on antanut lausuntonsa neljästä ehdotuksesta yleissopimukseksi. *Lausunto 215 (2000)* koskee ehdotusta yleissopimukseksi *nuorten kansainvälisestä pitkäkestoisesta vapaaehtoistyöstä koskevasta yleissopimuksesta*.

Lausunto 216 (2000) liittyy ehdotukseen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12. lisäpöytäkirjaksi, joka koskee syrjinnän kieltämistä seksuaalisten suuntauksien johdosta eli homoseksuaalisten oikeuksien edistämistä. Lisäpöytäkirja avattiin allekirjoitettavaksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen juhlapäivänä 4. marraskuuta 2000 Roomassa, jolloin myös Suomi allekirjoitti sopimuksen.

Lausunto 217 (2000) koskee lisäpöytäkirjan hyväksymistä *yleissopimukseen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä*. Siinä ehdotetaan mm. kansallisen valvontamekanismin perustamista sopimusmaissa.

Yleiskokous käsitteli ensimmäisen kerran ehdotusta *uudeksi maisemayleissopimukseksi* jo vuonna 1998. Kertomusvuonna yleiskokous sai käsiteltäväksi lopullisen ehdotuksen yleissopimukseksi. *Lausunnossa 220 (2000)* yleiskokous ehdottaa, että sopimukseen lisättäisiin säädöksiä valvontamekanismiksi.

3.7 Demokratian haasteet Euroopassa

Euroopan neuvoston omaksuma käsite demokraattinen turvallisuus sisältää laaja-alaisen nä-

kemyksen ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja rauhan edistämisestä ja viittaa nimenomaan pitkäjänteiseen ja ennaltaehkäisevään työhön ihmisoikeuksien puolesta. EN:n kaikki jäsenmaat ovat sitoutuneet noudattamaan oikeusvaltion periaatteita Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti. Kuitenkin demokraattisissa järjestelmissä ilmenee jatkuvasti haasteita ja uhkia. Yleiskokous on käsitellyt myös kertomusvuonna useita raportteja, jotka liittyvät demokratian uusiin haasteisiin Euroopassa.

Ensimmäinen näistä käsitteli *ääripuolueiden ja -liikkeiden uhkaa demokratialle Euroopassa* (dok. 8607). Raportin pohjaksi poliittinen komitea tilasi ranskalaiselta tutkimuslaitokselta asiantuntijaraportin, jonka sisältö kuitenkin antoi aiheita useisiin kommentteihin ja kritiikkiin mm. Suomen valtuuskunnan taholta (dok. 8607 add). Yleiskokouksen varsinaisessa raportissa tarkastellaan ääriliikkeiden eri kategorioita, ilmene-mismuotoja, yhteisiä piirteitä ja tukijärjestelmiä sekä suhdetta poliittisiin ryhmiin ja puolueisiin. Siinä todetaan, että tällä hetkellä suurin uhka on äärioikeistoryhmät, jotka toiminnallaan edistävät suvaitsemattomuutta, muukalaisvihaa ja rasismia. EN:lla on erityinen toimielin (Rasismen ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio, *European Commission against Racism and Intolerance, ECRI*), jonka tehtävänä on tarkastella ja arvioida jäsenmaiden lainsäädäntöä, politiikkaa ja muita keinoja rasismien vastaisessa taistelussa.

Suosituksessa 1438 (2000) ääripuolueiden ja -liikkeiden uhasta demokratialle yleiskokous korostaa, että ääriliikkeiden väkivaltaiseen toimintaan ei voi vastata väkivaltaisoin keinoin vaan olisi löydettävä sopivat rauhanomaiset ennaltaehkäisevät keinot. Ääriliikkeet hakevat usein tukensa ihmisryhmistä, joita ovat kohdanneet taloudelliset ja sosiaaliset vaikeudet. Viranomaisen tulisi pyrkimään ratkaisemaan nimenomaan nämä vaikeudet, jotka ruokkivat tyytymättömyyttä. Kansallisessa lainsäädännössä tulisi myös olla määräyksiä, jotka kieltävät kaikenlaiset rasismiin, antisemitismiin ja muukalaisvihaan viittaavat toimintamuodot. Lopuksi yleiskokous lausuu tukensa ECRI:n toiminnalle ja antaa ehdotuksia tulevalle toiminnalle (mm. koulukirjojen sisällön ja lainsäädännön tarkastaminen).

Korruption vastainen taistelu on ollut eräs erittäin näkyvä teema sekä EN:n hallitustenvälisessä ohjelmassa että yleiskokouksessa. Vuonna 1999 EN hyväksyi mm. kaksi uutta yleissopimusta (rikosoikeudellinen ja siviilioikeudellinen korruptiosopimus ETS 174 ja 175). EN:n korruptio-työryhmä käsittelee aiheita eri näkökulmista.

Yleiskokouksen uusimmassa raportissa (dok. 8652) keskustellaan siitä, miten parlamentit voivat myötävaikuttaa tähän toimintaan. Raportti perustuu laajalti yleiskokouksen ja Maailmanpankin Riiaassa vuonna 1999 järjestämän konferenssin tuloksiin (AS/Ec (1999) 12). Raportissa pohditaan syitä (heikot valtion instituutiot, tehokkaan avoimen valvonnan puute), seurauksia ja ennaltaehkäiseviä toimia (hallinnon avoimuus, lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten kehittäminen). *Päätöslauselmassa 1214 (2000)* on lueteltu parlamenttien keinoja osallistua korruption vastaiseen taisteluun mm. lisäämällä valtion instituutioiden ja viranomaisten toiminnan avoimuutta, luomalla yksinkertaisia ja selkeitä määräyksiä ja säädöksiä kaikilla tasoilla, määräämällä tarvittaessa selkeitä sanktioita ja mm. hyväksymällä järjestelmä, jonka mukaan parlamentaarikot kertovat taloudellisista sidonnaisuuksista. Parlamenttien tulisi myös tukea kaikkia muita kansainvälisiä toimia korruption vastaisessa taistelussa.

Turvapaikanhakijoiden määrä Euroopassa on jatkuvasti lisääntynyt viime vuosikymmenien aikana. Yleiskokous on tänä ajanjaksona käsitellyt useaan otteeseen kysymystä ihmisoikeusköylmästä. Kertomusvuonna keskusteltiin raportista *turvapaikkajärjestyksistä EN:n maissa* (dok. 8611) sekä *turvapaikanhakijoiden kohtelusta lentokentillä* (dok. 8761). Yleiskokous on huolissaan mm. suuntauksesta tiukentaa turvapaikan myöntämismääräyksiä sekä Euroopan unionissa että muissa maissa. EN:n ministerikomitea hyväksyi vuonna 1997 jäsenmaiden hallituksille osoitetun suosituksen, joka sisältää suuntaviivoja määriteltäessä kolmansien maiden turvaluokitusta (*guidelines for the application of the safe third country concept*).

Yleiskokouksen *suositus 1440 (2000)* kiinnittää ministerikomitean huomiota tarpeeseen seurata kansainvälisten velvoitteiden noudattamista jäsenmaissa sekä laatia yleissopimus eurooppalaisen turvapaikkapolitiikan harmonisoimiseksi. Yleiskokous katsoo myös, että Euroopan unionin mahdollinen tuleva yhtenäinen turvapaikkapolitiikka ei saisi olla ristiriidassa Geneven pakolaissopimuksen määräysten kanssa. *Suositus 1475 (2000)* sisältää ehdotuksia siitä, miten kansainvälisille lentokentille saapuvien turvapaikanhakijoiden oikeuksia voitaisiin paremmin turvata. EN:n hallitustenvälisen toimintaohjelman puitteissa turvapaikka-asioita käsitellään CAHAR -työryhmässä. (*Ad hoc Committee of Experts on the Legal Aspects of Territorial Asylum, Refugees and Stateless Persons*). *Laiton maahan-*

muutto on toinen kansalaisten vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä ongelmakokonaisuus, jota yleiskokous käsittelee kesäkuussa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisessä lisäpöytäkirjassa sopimuspuolet "sitoutuvat järjestämään kohtuullisin väliajoin vapaat ja salaiset vaalit olosuhteissa, jotka takaavat kansalaisten vapaan mielipiteen ilmaisun lainsäädäntöelintä valittaessa". Vaalitapoja EN:n jäsenmaissa on useita, ja ne voidaan luokitella kolmeen pääryhmään: enemmistöjärjestelmä, puolisuhteellinen järjestelmä ja suhteellinen järjestelmä. *Vaalijärjestelmän vaikutukset osallistumiseen poliittiseen prosessiin* oli yleiskokouksen erään raportin aiheena (dok. 8871), jonka pohjalta hyväksyttiin *päätöslauselma 1231 (2000)*. Yleiskokouksella on aikomus kehittää tilastotieteellinen seurantajärjestelmä, jonka avulla voidaan seurata mm. naisten ja nuorten osallistumista poliittiseen prosessiin eri järjestelmissä. Yleiskokous on myös kiinnostunut siitä, miten etniset, kielelliset ja uskonnolliset vähemmistöt ovat edustettuina eri järjestelmissä.

3.8 Uuden teknologian haasteet ja mahdollisuudet

Uusi teknologia luo uusia mahdollisuuksia ja haasteita mutta myös vaaroja ja riskejä mm. työelämässä. Edellisen kerran teknologian vaikutusta työllisyyteen käsiteltiin vuonna 1997 yleisellä tasolla. *Uuden teknologian vaikutukset pk-yritysten toimintaan* olivat tarkastelun kohteena huhtikuussa 2000 (dok. 8587) johti yleiskokouksen hyväksymään *suositukseen 1457 (2000)*. Suosituksessa ja raportissa todetaan, että pk-yritysten merkitys työllisyyden kannalta on huomattava. Niiden suurin etu on joustavuus sekä tuotannon että hallinnon tasolla. Pk-yritysten toimintaedellytykset kuitenkin perustuvat paljolti mahdollisuuteen hyödyntää uusinta teknologiaa ja tieteellisiä tuloksia. Hallinnollisia ja rakenteellisia esteitä, mm. verotuksen alalla tulisi poistaa. Näissä asioissa kansallisten hallitusten sekä Euroopan unionin tulisi toimia yhteistyössä. Suosituksessa yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa sekä sen eri asiaintuntijaelimiä tarkastamaan mm., miten parantamalla pk-yritysten toimintaedellytyksiä voitaisiin parantaa työllisyyttä, miten korkeakoulut ja tutkimuslaitokset voivat edistää pk-yritysten toimintaa sekä miten paikallis- ja aluehallintoyksiköt voivat edistää pk-yritysten asettumista alueelleen. Kansallisella tasolla tulisi edistää yhteistyötä yritysmaailman ja tiede- ja tutkimusmaailman välillä sekä auttaa pk-yrityk-

siä hyödyntämään uusinta teknologiaa. Myös pk-yritysten rahoitusmahdollisuuksia olisi edistettävä.

Martti Tiuri muistutti puheenvuoronsa alussa, että pk-yritykset vastaavat nykyisin yli 60 %:sta työpaikoista Euroopan unionissa ja tilanne lienee sama useimmissa Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Uudet ja kasvavat pk-yritykset esittävät ratkaisevaa osaa työpaikkojen lisäämisessä. Globalisoituminen ja tekniikan nopea kehitys ovat antaneet uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle. Uusia yrityksiä on viime aikoina syntynyt erityisesti tietoliikenteen- ja tietotekniikan aloilla, ja lähitulevaisuudessa on odotettavissa kasvava määrä uusia yrityksiä myös biotekniikan alalla.

Euroopan unionin komission tavoite, joka tähtää siihen, että Euroopasta tulee uuden tekniikan soveltamisen avulla kymmenen vuoden kuluessa maailman johtava talousalue, on mahdollista saavuttaa vain, jos poliitikot Euroopassa ovat perillä uuden teknologian antamista mahdollisuuksista ja kiinnostuneita keskustelemaan tulevaisuudesta. Raportissa on esitetty useita keinoja pk-yritysten edistämiseksi. Niitä ovat mm. tiede- ja teknologiapuistojen ja innovaatiokeskusten luominen, yritysten ja korkeakoulujen yhteistyön kehittäminen ja riskipääoman saatavuuden parantaminen. Ed. Tiuri korosti lisäksi eräitä muita tärkeitä näkökohtia.

Tietoyhteiskunta perustuu tietoon ja osaamiseen. Uuden tiedon hankkiminen ja sen soveltaminen vaatii panostusta tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tavoitteen saavuttamiseksi on lisättävä julkisen vallan tutkimus- ja tuotekehitystukea ja kannustettava yrityksiä tekemään samoin. Korkeakoulujen perustutkimus tuottaa usein ideoita ja menetelmiä, jotka on mahdollista patentoida ja kaupallistaa. Korkeakoulujen yhteyteen on tarpeellista perustaa neuvontaelin, joka aktiivisesti hakee sopivia kohteita sekä neuvoo ja auttaa tutkijoita. Ed. Tiuri esitti samansisältöisen muutosehdotuksen päätöslauselmaluonnokseen, joka myös hyväksyttiin yksimielisesti.

Uuden viestintä- ja tietoteknologian käyttöönotto työelämässä on lisännyt joustavuutta työmarkkinoilla, ja uusia työllistämismalleja on otettu käyttöön. Työtä voi suorittaa perinteisen työajan ja työpaikan ulkopuolella, ja tällä tavalla edistetään työllisyyttä. *Uuden tieto- ja viestintätekniikan vaikutusta* työelämään ja sen huomiointia *työlainsäädännössä* on pohdittu sosiaali- ja terveyskomitean raportissa (dok. 8751). Siinä on huomioitu mm., että liiallinen joustavuus voi sisältää vaaroja työntekijän oikeuksien kannalta.

Tarvitaan ajanmukaisia säädöksiä työntekijän asemasta, työturvasta ja oikeuksista, jossa huomioidaan työntekijän oikeus yksityiselämään ja aikaan sekä kunnioitetaan työolosuhteita. *Päättölauselmassa 1223 (2000)* yleiskokous on kirjannut ne osa-alueet, joista jäsenmaiden hallitusten tulisi tarkistaa.

Bioteknologia on tieteen ala, jolla viime vuosien aikana on saatu mullistavaa uutta tietoa elämän syntymästä ja jatkuvuudesta. Uusien tutkimustuloksien seurauksena yhteiskunta, päättäjät ja eri alojen toimijat ovat uusien, syvällisten elämän peruskysymyksiä koskettavien ongelmanasettelujen ja eettisten kysymysten edessä. On myös tärkeätä, että näitä kysymyksiä pohditaan kansainvälisesti ei ainoastaan tiedemiesten vaan myös yhteiskunnallisten päättäjien kesken. Tiede- ja teknologiakomitean raportti (dok. 8738) on jatkoa tälle kansainväliselle keskustelulle, jota myös EN:n puitteissa on käyty pitkään. Mm. EN:n bioetiikan johtoryhmä käsittelee aihetta, ja vuonna 1999 EN järjesti laajan aihetta koskevan konferenssin Oviudessa.

Yleiskokouksen *suosituksessa 1468 (2000)* korostetaan tarvetta keskustella tämän kehityksen eettisestä ulottuvuudesta ja seurauksista koko ihmiskunnan ja ihmisyyden jatkuvuuden kannalta. Suositus sisältää ehdotuksia jatkosittelylle ja kehottaa noudattamaan nk. varovaisuusperiaatetta (*precautionary principle*) ja kehrittelemään "eettistä laatumerkintää" (*ethical labelling*).

Martti Tiuri esitti oman ryhmänsä puheenvuoron yleiskeskustelussa. Siinä hän korosti tarvetta antaa kansalaisille täsmällistä tieteellistä tietoa aiheesta, jonka myös tulisi olla yhteiskunnallisten päättäjien ensisijainen perustelu tehtäessä pitkän tähtäimen päätöksiä. Hän myös tuki ehdotusta selvittää lähemmin "varovaisuusperiaatteen" tarkempaa määritelmää ja laajuutta. Bioeettisen merkinnän kehittäminen ja käyttöönotto vaativat Tiurin mielestä lähempää tutkimusta. EN:n ministerikomitean asettamalla bioetiikan työryhmällä on hyvä tilaisuus perehtyä näihin kysymyksiin. Työryhmään kuuluu myös yleiskokouksen edustajia.

Juha Korkea-aho totesi puheenvuorossaan, että bioteknologian vaikutukset yhteiskuntiimme lähivuosina tulevat olemaan ilmeisesti suuremmat kuin minkään muun yksittäisen asian tai ilmiön, ml. digitaalitekniikan omaksuminen informaatioteknologiassa. Geenimuuntelu yhdistää maatalouden, lääketieteen, lääketieteellisuuden, bioenergiatuotannon ja muut biomateriaaleja hyödyntävät alat yhdeksi kokonaisuudeksi, mutta

sisältää myös suuria uhkatekijöitä. Koska elävillä organismeilla on kyky lisääntyä ja lisääntyessään tuottaa uusia variaatioita, voi geenimuutteen tuloksena syntynyt uusi organismi olla alku luontoa ja ihmistä vahingoittavalle kehitykselle. Juuri tästä syystä Korkeaosan mielestä erinomainen raportti painottaa voimakkaasti varovaisuusperiaatetta. Ongelmana on vain se, että varovaisuusperiaatteen kriteerit eivät ole yksiselitteiset. Myös toinen raportissa esitetty peruslähtökohta on oikea: Kenelläkään ei ole oikeutta patentoida luonnon luomia organismeja tai niiden osia. Tässäkin rajanveto on kuitenkin vaikea. Itse geeniä tai kokonaista organismeja ei tule voida patentoida, mutta erilaisia metodeja hyväksikäyttää geenimuuteltua on voitava patentoida. Bioteknologian kehityksellä tulee olemaan suuret taloudelliset vaikutukset koko maailmantalouteen. Koska mahdolliset vahingot tulevat kaikkien maksettavaksi, on kansainvälisellä yhteisöllä oikeus ja velvollisuus luoda pelisäännöt, jotka ovat maapallon laajuiset. Erityisen tärkeää olisi luoda yhteiset pelisäännöt USA:han ja Eurooppaan ja Japaniin. Nykyinen tilanne, jossa USA:n lainsäädäntö on sallivampi, ei ole tyydyttävä. Euroopalla ei ole varaa jäädä jälkeen tällä keskeisellä tieteenalalla. Euroopan neuvoston tulisi omalta osaltaan pyrkiä vaikuttamaan siihen, että tulevissa WTO-neuvotteluissa täsmennettäisiin maailmanlaajuisia pelisääntöjä bioteknologian soveltamisessa, totesi lopuksi Korkeaosa.

3.9 Alueelliset kysymykset

Syksyllä 1999 sekä Turkissa että Kreikassa oli tuhoisia maanjäristyksiä, joiden taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia käsiteltiin yleiskokouksen raporteissa (dok. 8594, 8601). Keskusteluun tammikuussa osallistuivat Turkin ja Kreikan hallitusten edustajat. Käsitteilyn yhteydessä ilmeni tarve kiinnittää enemmän huomiota rakennusvalvontaan ja luonnonkatastrofien kriisihallintaan riskialttiissa maissa. Turkkilaiset ja kreikalaiset korostivat kansainvälisen solidaarisuuden merkitystä. Aiheesta hyväksyttiin *suositukset 1447 (2000)* ja *1448 (2000)*. EN hyväksyi vuonna 1987 osittaissopimuksen, joka tähtää tekniseen yhteistyöhön suuronnettomuuksien kuten maanjäristysten torjunnassa. Sopimuksen puitteissa on luotu kahdentoista avustuskeskuksen verkosto. (Suomi ei ole sopimuspuolena).

Yleiskokous on viime vuosien aikana käsitellyt säännöllisesti siirtolaiskysymyksiä eri näkökulmista. Tammikuussa 2000 tarkastelun koh-

teenä oli *laiton maahanmuutto Välimeren eteläpuolelta pohjoiseen* (dok. 8599). Tarkkoja lukua tästä laittomasta maahanmuutosta on hankala saada, mutta ongelma on laajentumassa, ja sen ratkaiseminen edellyttää yhteisiä toimia asianomaisien maiden viranomaisten ja kansainvälisten toimijoiden (kuten kansainvälinen siirtolaisjärjestö IOM, EU:n MEDA-ohjelma) taholta. Laittoman maahanmuuton syyt ovat moninaisia ja sen seuraukset erityisesti ihmisoikeusnäkökulmasta usein kohtalokkaita ja murheellisia. *Suosituksessa 1449 (2000)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa tukemaan ja panemaan alulle toimia. *Määräys 563 (2000)* sisältää toimeksiannon poliittiselle komitealle kehittää suhteita Välimeren eteläisen puolen valtioiden kanssa. Yleiskokouksella on valmisteilla raportit suhteista mm. Marokon, Tunisian ja Algerian kanssa.

Kesäkuussa käsiteltiin *laitonta maahanmuuttoa ja salakuljettajien vastaista toimintaa* laajemmin ja yleisellä tasolla (dok. 8782) sekä hyväksyttiin *suositus 1467 (2000)*. Uudelleenkäsitteilyn taustalla oli aikaisemmin kesäkuussa paljastunut laiton siirtolaisten ihmiskauppa, joka oli johtanut 58 kiinalaissiirtolaisen kuolemaan rekka-autossa. Suosituksessa viitataan voimassa oleviin kansainvälisiin sopimuksiin ja ehdotetaan uutta yleissopimusta, joka määräisi myös sakot ihmiskauppaa harjoittaville salakuljettajille.

Kun yleiskokous edellisen kerran vuonna 1997 käsittelee *alueellisen yhteistyön kehittämistä Tonavan jokialueen valtioiden välillä*, se hyväksyi ministerikomitealle osoitetun suosituksen 1330 (1997) tukea aloitetta Tonavan jokialuetta koskevasta yleissopimuksesta. Vastauksessaan yleiskokoukselle ministerikomitea (dok. 8117) kuitenkin toteaa kantanaan, että EN:n alueella toimivat alueelliset yhteistyöjärjestöt tuovat arvokkaan lisän kansainväliselle yhteistyölle, mutta että Euroopan neuvoston järjestönä ei tulisi puuttua tähän prosessiin.

Vastauksen johdosta yleiskokous ja sen ympäristö- ja aluesuunnittelukomitea ottivat uudelleen käsitteilyyn aiheen. Uuden raportin (dok. 8812) pohjalta yleiskokous hyväksyi syyskuussa 2000 ministerikomitealle uuden *suosituksen 1480 (2000)*, jossa kehoitetaan tarkistamaan kantaa asiaan. Ministerikomitea on siis täten nähtävästi ottanut varovaisen kannan alueellisiin yhteistyöjärjestöihin EN:n toiminta-alueella. Sitä mukaa kuin EN:n jäsenmaiden lukumäärä on lisääntynyt ja edelleen lisääntyy, tällaisten alueellisten yhteistyöjärjestöjen määrä myös nousee. Suhtautuminen niiden toimintaan tulee esille uudelleen myös tulevaisuudessa.

Krimi on tänä päivänä Ukrainan tasavallan autonominen tasavalta. *Krimin tataariväestön* kohtalona oli joutua Stalinin toimesta karkotettua Uzbekistaniin ja muille Keski-Aasian alueille syytettyinä yhteistoiminnasta natsien kanssa toisen maailmansodan aikana. Viimeisten kymmenen vuoden aikana tataariväestö on voinut muuttaa takaisin synnyinseuduilleen mutta heidän ongelmanaan on syrjäytyminen, taloudelliset ongelmat ja poliittisen osallistumisen puute. Tataariväestöllä on kaksi edustajaa Ukrainan parlamentissa mutta ei yhtään edustajaa Krimin osavaltion parlamentissa, jossa on enemmistövaalijärjestelmä. Raportissa (dok. 8655) yleiskokous kiinnittää huomiota tämän väestöryhmän vaikeuksiin, ja *suosituksessa 1455 (2000)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa, eri kansainvälisiä järjestöjä sekä Ukrainan eri viranomaisia toimiin. Väestöryhmän ongelmat voidaan kiteyttää kolmeen: Ukrainan kansalaisuuden saavuttaminen (jonka osalta Ukrainan hallitus on toiminut ansiokkaasti yhteistyössä mm. Uzbekistanin kanssa), tataariväestön poliittisen edustuksen turvaaminen myös Krimin parlamentissa sekä maanomistusoikeuksien selvittäminen.

3.10 Taloudelliset kysymykset

EN käsittelee taloudellisia kysymyksiä lähinnä siitä näkökulmasta, miten yleismaailmallinen ja alueellinen taloudellinen kehitys vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen ja yksilöiden, erityisesti heikommassa asemassa olevien kansalaisten, elinolosuhteisiin. Tammikuussa 2000 yleiskokous käsittelee *Mikko Elon* raporttia (dok. 8458) *demokratiasta ja taloudellisesta kehityksestä*, jonka pohjalta hyväksyttiin *päätöslauselma 1209 (2000)*. Raportissa Elo toteaa, että demokratia on kestävä talouskehityksen perusedellytys ja paras keino taloudellisen epävakauden torjumiseksi sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Demokraattisia käytäntöjä tulee soveltaa ei ainoastaan valtion hallinnossa vaan myös kansainvälisissä rahoitusyksiköissä. Raportissa käsitellään globalisaation vaikutuksia demokration toimivuuteen ja valtion roolia taloudessa sekä korruptionvastaisia toimenpiteitä. Raportissa todetaan, että viimevuotiset kehitykset ovat osoittaneet, että kansainväliset rahoitusinstitutiot eivät ole kyenneet ennustamaan maailmanlaajuisia talouskriisejä ja että näiden kriisien suurimmat kielteiset vaikutukset ovat näkyvissä nimenomaan maissa, joissa demokration tila on

heikompi. Tämän johdosta olisi tähdellistä kehittää jonkinlainen maailmantalouden ”havainto- ja varoitussyksikkö”, jonka avulla voitaisiin paremmin ennakoida laajamittaisia taloussuuntauksia. Yleiskokous kiinnittää myös huomiota tarpeeseen kehittää yleismaailmallisesti sovittuja sosiaalisia, työelämään ja ympäristöön liittyviä standardeja maailman kauppajärjestön (WTO), kansainvälisen työjärjestön (ILO) ja Euroopan jälleerakennuspankin toimesta.

Vakiintuneeseen tapaan yleiskokous keskusteli *Euroopan jälleerakennuspankin EBRD:n toiminnasta* (dok. 8758). *EBRD:n vt. johtaja Charles Frank* osallistui keskusteluun. Pankki perustettiin vuonna 1991 tavoitteena kehittää taloudellisessa transiiovaiheessa olevien jäsentensä (v. 2000 58 jäsenvaltiota sekä EU ja Euroopan investointipankki) rahoitussektorin rakenteita, yksityissektorin toimivuutta, lainsäädäntöä sekä muita infrastruktuurirakenteita. Yleiskokouksen raportissa käsitellään kehitystä ja saavutuksia ensimmäisen kymmenen vuoden aikana ml. Venäjällä ja Kaakkois-Euroopan alueella. *Päätöslauselmassa 1218 (2000)* yleiskokous kiinnittää huomiota pankin tavoitteeseen edistää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten ja rahoituslaitosten ja pankkien toimintamahdollisuuksia. Yleiskokouksen mielestä pankin tulisi jatkaa Venäjän ja Itä-Euroopan maiden tukemista. Yleiskokous tervehtii tyydytyksellä Ukrainan hallituksen päätöstä sulkea Tshernobylin ydinvoimalaitos. Yleiskokouksen mielestä EBRD:n tulisi kehittää yhteistyötä maailmanpankin, EU:n ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa sekä harkita uudelleen toimintaansa Montenegron osavaltiossa.

Vuoden keskusteluun *OECD:n vuosiraportista* (dok. 8804) sekä kulttuurikomitean raportti (dok. 8842) liitettiin keskustelu *transatlanttisten kauppasuhteiden kehityksestä* (dok. 8752). Keskusteluun syyskuussa osallistuivat *OECD:n pääsihteeri Donald Johnston* sekä valtuuskunnat OECD:n Euroopan ulkopuolisista jäsenmaista Japanista, Kanadasta, Koreasta ja Meksikosta. Kertomusvuonna OECD sai uuden 30. jäsenen, kun Slovakia liittyi järjestöön.

OECD-raportissa sekä *päätöslauselmassa 1224 (2000)* todetaan maailmantalouden myönteiset kehitykset (taloudellinen kasvu jatkuu 3-4 %:n vauhdilla, työttömyys on laskussa ja inflaatio jotakuinkin kurissa). OECD:n alueella on ilmennyt uusia myönteisen talouskehityksen keskuksia kuten Unkari, Puola ja Meksiko. Yleiskokouksen mielestä OECD:n tulisi jatkaa yhteistyötään Venäjän kanssa ja nimenomaan

edistää lainsäädännön, pankkisektorin ja verojärjestelmän uudistuksia sekä korruption vastaisia toimia. Yleiskokous on kuitenkin huolissaan globalisaation kielteisistä sosiaalisista vaikutuksista ja peräänkuuluttaa uusia yhteisiä sääntöjä. Samoin OECD:n tulisi käsitellä lähemmin geenimuunneltujen elintarvikkeiden terveydellisiä, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia.

Euroopan unioni ja Yhdysvallat muodostavat yhdessä erään maailman vahvimmista kauppaja investointialueista. Mutta Eurooppa on laajempi kuin Euroopan unioni ja Pohjois-Amerikassa NAFTA:n (*North American Free Trade Area*) yhteistyö eteläisen Amerikan maiden kanssa on tiivistynyt. Yleiskokouksen raportti (dok. 8752 sekä addendum) tarkastelee alueellisen taloudellisen integraatiokehityksen vaiheita. *Päättölauselmassa 1225 (2000)* todetaan, että Euroopan ja Amerikan välillä on ongelmakysymyksiä kuten maatalous, elintarviketurvallisuus ja kulttuuri, mutta monet asiat myös yhdistävät. Yhdessä tulisi keskustella yhteisistä kysymyksistä kuten sosiaalisen koheesion edistämisestä, köyhyyden torjumisesta ja kestävästä kehityksen edellytyksistä sekä lisääntyvän alueellisen talousintegraation vaikutuksista sosiaaliseen ja kulttuurikehitykseen sekä ympäristöön.

Molemmissa edellä mainituissa päätöslauselmissa yleiskokous tervehtii tyydytyksellä WTO:n pääsihteerin valmiutta kehittää maailman kauppajärjestölle parlamentaarinen ulottuvuus. Parlamenttienvälinen liitto (IPU) järjestää yhteistyössä WTO:n kanssa kesäkuussa 2001 ensimmäisen parlamentaarikkokokouksen maailmankaupasta. Eduskunnan suuren valiokunnan WTO–työryhmän puheenjohtaja Kimmo Kiljunen on osallistunut valmistelutyöhön.

Mikko Elo totesi puheenvuorossaan yleiskeskustelussa, että monet kansalaiset katsovat, että talouden vapautuminen on hyödyttänyt eniten finanssi- ja businesssektoreita, ja, että kansalaisten edut on unohdettu. Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston kokousten aikana esiintyneet mellakat ovat osoitus tästä. Globalisaation myönteisten vaikutusten tulisi kuitenkin kohdistua tasaisesti kansalaisryhmien kesken. Lisääntynyt yhteistyö talousalueiden kesken voi kuitenkin tuoda parannusta tilanteeseen Elon mielestä, mutta silloin Eurooppaa tulisi tarkastella laajempaan yksikkönä kuin pelkästään EU ja Pohjois-Amerikkaa myös kokonaisvaltaisemmin (ml. esim. Kanada). Lopuski Elo toivoi, että tulevaisuudessa kiinnitettäisiin enemmän huomiota sosiaaliseen, kulttuuri- ja ympäristöulottuvuuteen transatlanttisissa suhteissa.

3.11 Ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymykset

Huhtikuussa 2000 yleiskokous käsitteli ensimmäistä kertaa laaja-alaisesti *naisiin kohdistuvaa väkivaltaa* kahden raportin pohjalta. Toinen raportti sisälsi yhteenvedon aiheesta Euroopassa yleisesti (dok. 8667), ja toinen raportti käsitteli naisiin kohdistuvaa väkivaltaa erityisesti *aseellisten selkkausten yhteydessä* (dok. 8668).

Naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta ovat tavallisimpia väkivaltamuotoja yhteiskunnassamme tänään ja loukkaavat ihmisen oikeutta elämään, turvallisuuteen sekä fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. *Suositus 1450 (2000)* sisältää ehdotuksia siitä, mitä EN ja kansalliset hallitukset voivat tehdä naisiin kohdistuvan väkivallan ennalta ehkäisyksi. Suositeltavia toimenpiteitä voisivat olla yhtenäinen eurooppalainen väkivallan torjuntaohjelma, kansallisen lainsäädännön harmonisointi, ongelman huomioon ottaminen esim. poliisikoulutuksessa ja naisten turvakotien perustaminen. Jäsenvaltioiden tulisi myös liittyä jo voimassa oleviin kansainvälisiin sopimuksiin. Yleiskokous tuomitsee eräissä kulttuuripiireissä esiintyvää nuoriin naisiin kohdistuvaa sukupuolielinten silppomista. Yleiskokous viittaa myös vuonna 1997 hyväksytyyn suositukseen naiskaupan ja prostituution torjumisesta.

Ed. Kaarina Dromberg totesi puheenvuorossaan yleiskokouksessa, että tilanne on ratkaisevasti muuttunut 1990-luvulla, jolloin rajat avautuivat ja toisaalta avoimuus on lisääntynyt ja on uskallettu tuoda päivän valoon kipeitä asioita naisten asemasta. Pekingin naiskonferenssin seurantalokokouksessa New Yorkissa kesäkuussa 2000 näemme, miten Euroopan neuvoston maat ovat onnistuneet ja mihin jatkotoimenpiteisiin tulee ryhtyä. Perheväkivalta on ongelma, joka heijastuu koko perhe-elämään.

Suomessa on muutama vuosi sitten tehty laki, jonka mukaan perheväkivalta on rikos, sekä laki lähestymiskiellosta. Vapaampi liikkuminen on tuonut katukuvaan prostituution myös Suomessa. Takana on usein huumeet ja rahanpesu ja toisaalta ”helpon rahan” tienäminen. Tietämättömyys ammatin todellisista vaaroista todetaan usein liian myöhään. Oikean tiedon jakamisen ja asenteiden muuttamisen tulee lähteä kotien kasvatustehtävästä. Tärkeässä asemassa ovat eri tiedotusvälineet, joilla on ratkaiseva merkitys ihmisten asenteisiin. Taivaskanavat, videot ja internet välittävät naista alentavaa pornoa ja raa-kaa väkivaltaa ja vaikuttavat ihmisten epäterveeseen käyttäytymiseen. Näiden merkitystä väkivallan lisääntymisessä olisi mietittävä ei vain va-

paan markkinatalouden kannalta vaan myös ihmisten turvallisuuden ja moraalien kannalta. Euroopan neuvoston on syytä seurata, että jäsenmaat myös panevat suositukset käytäntöön, Dromberg totesi lopuksi.

Homoseksuaalien ja lesbojen oikeuksia tarkasteltiin kertomusvuonna sekä yleisestä näkökulmasta (dok. 8755) että raportissa homoseksuaalien ja lesbojen oikeuksien turvaamisesta turvapaikanhakijoina (dok. 8654). Ensimmäinen raportti herätti vilkasta keskustelua jo valmisteluvaiheessa, ja siitä poistettiin lopulta viittaukset adoptio-oikeuteen ja keinotekoiseen hedelmöittämiseen. Jo jäsenmaan liittyessä Euroopan neuvostoon kiinnitetään huomiota siihen, että homoseksuaalisuutta ei lainsäädännössä ole kriminalisoitu. Raportissa ja *suosituksessa 1474 (2000)* otetaan esille toimenpiteitä syrjinnän torjumiseksi ja oikeuksien turvaamiseksi. Toimenpiteet liittyvät lainsäädäntöön, koulutukseen ja yleiseen tiedottamiseen.

Merkittävä edistysaskel tällä alalla otettiin marraskuussa 2000, kun EN:n ministerikomitea hyväksyi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12. lisäpöytäkirjan, joka koskee syrjinnän kieltämistä seksuaalisten suuntauksien johdosta.

Raportissa homoseksuaalien ja lesbojen oikeuksien turvaamisesta turvapaikanhakijoina (dok. 8654) kiinnitetään huomiota erääseen erityistilanteeseen, jolloin syrjintää esiintyy. *Suosituksessa 1470 (2000)* kehoitetaan ministerikomiteaa tutkimaan asiaa ja mahdollisesti laatimaan yleisohjeita. Tavoitteena tulisi olla tasavertainen kohtelu samaa sukupuolta olevien aikuisten pariin hakiessa turvapaikkaa. Edistyksen saavuttamiseksi olisi tärkeitä toimia yhteistyössä muiden kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

3.12 Lasten asema ja oikeudet

Lasten asema, oikeudet ja erityisongelmat ovat tulleet esille monessa eri raportissa kertomusvuonna. EN hyväksyi v. 1996 suunnitelman eurooppalaisesta lapsistrategiasta. Kertomusvuonna yleiskokous on käsitellyt useita erilliskysymyksiä.

Tammikuussa 2000 keskusteltiin *kansainvälisestä adoptiosta*. Viime vuosikymmenien aikana kansainvälisten adoptioiden määrä on lisääntynyt huomattavasti, ja sen myötä tullut tarpeelliseksi säädellä tarkemmin lasten oikeuksia tällaisissa tapauksissa. Yleiskokouksen raportin (dok. 8592) johdannossa todetaan, että kansainvälisen

adoption ensisijaisena tavoitteena tulee aina olla antaa lapselle äiti ja isä, eikä suinkaan tyydyttää ulkomaisten vanhempien halu saada lapsi hinnalla millä hyvänsä. Vuonna 1993 hyväksytty Haagin yleissopimus (*The Hague Convention on Protection of Children and Cooperation*) perustuu YK:n sopimukseen lasten oikeuksista (*UN Convention on the Rights of the Child*) (1989). Sopimuksen kolme pääperiaatetta ovat: kansainväliseen adoptioprosessiin voidaan ryhtyä ainoastaan, jos kansalliset keinot eivät ole johtaneet tuloksiin, taloudellisen voiton tavoittelu on kielletty ja lasten etujen ensisijaisuus. Sopimuksessa on myös kirjattu lasten oikeus saada tietoa biologisista vanhemmistaan. Yleiskokouksen mielestä Haagin yleissopimuksesta ja sen periaatteista tulisi tiedottaa laajemmin. Yleiskokouksen *suosituksessa 1443 (2000)* vedotaan Euroopan neuvoston jäsenmailhin, jotta nämä allekirjoittaisivat sopimuksen. Lisäksi yleiskokous kehottaa jäsenmaiden viranomaisia ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta ne voisivat toteuttaa yleissopimuksen vaatimuksia. Lopuksi yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa näkyvämmiin toimiin lasten oikeuksien ja aseman puolesta mm. tarkentamalla kansalaisuutta koskevaa yleissopimusta (ETS No 166).

Lasten oikeuksia käsitellään siis monissa kansallisissa ja kansainvälisissä yleissopimuksissa ja julistuksissa, mutta niiden seurantaan varten ei ole olemassa kansainvälisiä instituutioita. Ajatus *lasten oikeusasiamiehestä* ei ole uusi, ja monissa maissa toimiikin lasten oikeusasiamiesinstituutio tai vastaavanlaisia instituutioita. Yleiskokouksen raportissa (dok. 8552) tarkastellaan eri maiden kansallisten lasten oikeusasiamiesten toimintaa ja nostetaan uudelleen esille ehdotus perustaa Euroopan neuvoston puitteissa eurooppalainen lasten oikeusasiamiesinstituutio, jonka tehtävänä olisi seurata, myöhemmin määriteltävin tavoin, YK:n yleissopimuksen toteuttamista. Raporttiin nojaten yleiskokous ehdottaa *suosituksessa 1460 (2000)* eurooppalaisen lasten oikeusasiamiehen instituution perustamista.

Lasten asema ja oikeudet ovat erityisen uhatuja kriisitilanteissa ja etenkin *aseellisten konfliktien aikana*. Tätä ongelmaa on tarkasteltu raportissa (dok. 8676). Lapsia osallistuu aseellisiin selkkauksiin noin 50 maassa, ml. Eurooppa (Bosnia ja Hertsegovinassa ja Tshetsheniassa). Mm. ILO:n yleissopimus No 182 (1999) ja YK:n lapsenoikeuksien yleissopimuksen lisäpöytäkirja kieltävät alle 18-vuotiaiden lasten värväämisen asevoimiin. YK on laatinut luettelon niistä maista, jotka sallivat alle 18-vuotiaiden värväämistä

asevoimiin. Maiden joukossa on monta EN:n jäsenmaata, ml. Suomi. *Päätöslauselma 1215 (2000)* sisältää ehdotuksia kansallisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteina on kieltää alle 18-vuotiaiden osallistuminen aseellisiin selkkauksiin, ml. muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, kansainvälisten sopimusten ratifiointia ja tiedotuskampanjoita.

Eräs alue Euroopassa, jossa lasten kohtalo on aseellisten selkkauksen seurauksena ollut erittäin vaikea 1990-luvulla, on *Kosovo*. Kosovon kriisi on ollut eräs Euroopan vakavimmista aseellisista selkkauksista, jonka seurauksena alueen lasten fyysinen turvallisuus, hyvinvointi ja arkielämä on ollut uhattuna (dok. 8676). Lapsipakolaisten tärkeimmät tarpeet liittyvät koulunkäyntiin, ruoansaantiin sekä terveydentilaan. Säännöllisen koulunkäynnin järjestäminen pakolaisleireissä on kuitenkin ongelmallista, ja monien mielestä ruokapakettien määrä ja laatu eivät ole tyydyttäviä. Pakolaisten palattua kotiseuduilleen Kosovoon on todettu, että suurin osa koulurakennuksista on enemmän tai vähemmän vaurioituneita. Eri etnisiin ryhmiin kuuluvien lasten keskuudessa esiintyy paljon aggressiivisuutta ja vihamielisyyttä. Romaanilasten kohtalo on erityisongelma. Maaseudulla monet lapsista (n. 60 % tytöistä) jättävät koulunkäynnin kesken. *Suosituksessa 1459 (2000)* yleiskokous kehottaa jäsenmaita arvioimaan uudelleen Jugoslaviaan kohdistuneita taloudellisia pakotteita, jotta lasten humanitaarisen avun saatavuus voitaisiin turvata etenkin vaikeina talvikuukausina. Lisäksi yleiskokous kehottaa mm. UNICEFia, YK:n Kosovon missiota, YK:n pakolaiskomissaaria ja Kansainvälistä punaista ristiä edistämään lasten turvallisuutta kodeissa ja kouluissa sekä panostamaan mm. koulujen jälleenrakentamiseen ja terveydenhuollon saatavuuteen.

Vankila ei ole lapselle sopiva kasvuympäristö mutta Euroopassa on arviolta 100 000 naisvankia, joilla on alle kolmevuotiaita lapsia (Suomesa 134 naisvankia). Yleiskokouksen raportti *äideistä ja pienistä, alle 3-vuotiaista lapsista vankiloissa* (dok. 8762) pohtii näiden lasten hyvinvointia. Raportissa todetaan, että vankila ei ole lapsen kehityksen kannalta hyvä kasvuympäristö mutta toisaalta lapsen kehityksen kannalta on tärkeää elää äidin läheisyydessä. *Suosituksessa 1469 (2000)* yleiskokous kehottaa jäsenmaita kehittämään uusia rangaistusmuotoja, jotka mahdollistaisivat yhdessäolon mahdollisimman monessa tapauksessa. Erittäin vakavista rikoksista tuomitut naisvangit ovat erikoistapauksia ja tilastojen mukaan suhteellisen harvinaisia.

3.13 Kulttuuri, koulutus ja urheilu

Kertomusvuonna hyväksyttiin kaksi raporttia kahdesta erityiskoulutusalaista. *Non-formaalikoulutus* eli oppilaitosten ulkopuolinen koulutus on lisääntymässä varsinkin it-alalla, ja sen tulisi yleiskokouksen mielestä saada ansaittua tukea ja tunnustusta myös virallisen koulutusjärjestelmän puitteissa. Raportissa (dok. 8595) käsitellään non-formaalikoulutuksen eri ilmenemismuotoja ja kokemuksia ja havaintoja eräissä maissa. *Suositus 1437 (2000)* sisältää kehotuksen ministerikomitealle ottaa huomioon tämä laajeneva koulutussektori sekä toimia yhteistyössä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa sektorin edelleen kehittämiseksi (mm. opettajakoulutuksen alalla).

Tytti Isohookana-Asunmaa osallistui yleiskeskusteluun aiheesta ja korosti tämän koulutusmuodon joustavuutta ja moninaisuutta. Non-formaalikoulutus voi esim. antaa hyvän avun työttömien ja syrjäytyneiden kansalaisten kouluttamisessa. Kehittämistyössä kansalaisjärjestöillä on merkittävä rooli, totesi lopuksi Isohookana-Asunmaa.

Ed. Tytti Isohookana-Asunmaa oli tehnyt aloitteen raportista *mediakasvatuksesta*, jota käsiteltiin kesäkuun istunnossa. Raportin valmistelua varten oli järjestetty kuulemistilaisuus Brysselissä yhteistyössä Euroopan parlamentin kulttuurikomitean kanssa (dok. 8753 annex).

Esittelypuheenvuorossaan Isohookana-Asunmaa totesi, että informaatioyhteiskunta muuttuu äärettömän nopeasti ja media vaikuttaa nyt kansalaiseen aivan uudella tavalla. Tästä syystä vaaditaan myös uudenlaista mediakasvatusta ja medialukutaitoa. Mediakasvatusta on nousemassa yhdeksi ajankohtaisista keskusteluaiheista ja samalla yhteistyökohteeksi Euroopassa. Tutkimuksista tiedetään myös uuden informaatioyhteiskunnan kielteisistä vaikutuksista lapsiin.

Teknologian hurja kehitys on johtanut siihen, että emme voi enää suojella lapsia kielteisiltä asioilta. Siksi meidän on huolehdittava siitä, että koulu, koti ja kansalaisjärjestöt antavat kansalaisille riittävät ja välttämättömät valmiudet. Mediakasvatuksesta on tullut elinikäinen prosessi, ja tästä syystä 2000-luvun suuriin haasteisiin kuuluu juurruttaa jokaiseen kansalaiseen taito valikoida olennaista tietoa ja ymmärtää medioiden välittämien viestien merkitys eli opettaa medialukutaito. Se ei ole yksinomaan tekniikka vaan sisältää myös analyyttisiä ja esteettisiä arvoja. Tiedon etsimisen ja käsittelyn taito on pe-

rusvalmius, jonka opettaminen kuuluu ennen muuta peruskoululle. Siksi opettajainkoulutuksen korkea ammatillinen taso korostuu. Siihen olisi nyt kaikissa maissa panostettava aivan erityisesti.

Kulttuuri- ja koulutuskomitean raportti aiheesta (dok. 8753) korostaa mediakoulutuksen tärkeyttä, jotta lapsilla ja nuorilla kehittyisi kriittinen ja arvostelukykyinen suhtautuminen mediaan, mikä on tärkeää sillä median kautta välittyvät asenteita ja käyttäytymismalleja. Mediakoulutus luo edellytykset kansalaisille täysipainoisesti harjoittaa sananvapauttaan ja oikeutta tiedonsaantiin. Tällä hetkellä ongelmana on oppimateriaalin ja opettajakoulutuksen puutteellisuus. Mediakoulutusta olisi tulevaisuudessa järjestettävä sekä formaali- että non-formaalikoulutuksena. *Suosituksessa 1466 (2000)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ja hallitusta antamaan tilaa ja resursseja tälle koulutus- alalle.

EN:n päätoimialoja on *eurooppalaisen kulttuuripolitiikan* ja -identiteetin kehittäminen sekä kulttuuriperinnön vaaliminen. Vuonna 2000 oli käynnissä Euroopan kulttuuriperinnön vuosikampanja (*Europe, a Common Heritage*). Kampanjaan osallistuivat kaikki Euroopan kulttuuriyleissopimuksen sopimusosapuolet eli yhteensä 47 valtiota. Yleiskokous hyväksyi kampanjaa koskevan raportin (dok. 8729) ja *suosituksen 1465 (2000)*. Muita kulttuuriperintöä käsitteleviä raportteja olivat raportti (dok. 8826) ja *suositus 1484 (2000)* katedraalien ja muiden uskonnollisten rakennuksien säilyttämisestä, raportti (dok. 8827) ja *suositus 1485 (2000)* rakennustaiteellisesti arvokkaista sairaala- ja armeijarakennuksista sekä raportti (dok. 8867) ja *suositus 1486 (2000)* meri- ja jokimaisemien kulttuuriarvosta.

Urheilukysymykset kuuluvat myös kulttuuri- ja koulutuskomitean toimialaan, ja toukokuussa yleiskokous hyväksyi *Mikko Elon* laatiman raportin *dopingista urheilussa* (dok. 8726). EN:n dopingin vastainen yleissopimus (ETS No 135) valmistui vuonna 1990 (Suomi allekirjoitti vuonna 1990). Siinä määrätään sitovista säännöistä dopingin vastaisten määräysten yhdenmukaistamiseksi eri aloilla. Seurantaryhmä tarkistaa säännöllisin välein yleissopimuksessa sisältyvän luettelon kielletyistä aineista ja valvoo yleissopimuksen soveltamista. Raportissa tarkastellaan EN:n dopinginvastaista toimintaa Kansainvälisessä olympiakomiteassa ja Euroopan unionissa sekä EN:n yleissopimuksen seurantaryhmässä. Seurantaryhmä on myös osallistunut Maailman anti-doping-toimiston (*World Anti-Doping*

Agency) perustamiseen. Yleiskokous on huolissaan dopingin leviämisestä urheilussa ja kehottaa *suosituksessa 1464 (2000)* ministerikomiteaa lisäämään yleissopimuksen seurantaryhmän resursseja, edistämään kansallisen lainsäädännön harmonisointia sekä muutoinkin tukemaan kansainvälistä työtä alalla.

3.14 Ympäristö- ja aluesuunnittelukysymykset

Vesi on elämälle välttämätön perusaine. Kun vettä ei ole tarpeeksi tai sitä on liikaa tai se on huonolaatuista tai se on väärässä paikassa, vedestä voi muodostua ongelma. Veden saatavuutta, hyödyntämistä ja veden aiheuttamia vaaroja on käsitelty ennenkin EN:n eri toimielimissä. Euroopan ympäristötoimisto (*European Environment Agency*) käsittelee myös tätä kysymystä. Yleiskokouksen raportti (dok. 8820) pohtii ongelmaa, ja *suositus 1472 (2000)* sisältää ehdotuksia siitä, miten EN:n eri toimielimet voisivat tulevaisuudessa tehostaa toimintaansa. Eurooppalaisen internet-tiedoston luominen olisi yleiskokouksen mielestä yksi keino.

Veden riittävä saatavuus on ongelma erityisesti eteläisessä Euroopassa. Yleiskokouksen raportti (dok. 8746) ja *suositus 1471 (2000)* sisältääkin ehdotuksen Euro-Välimeren hydrotekni- sen laitoksen perustamisesta Murcian kaupunkiin Espanjassa.

Veden riittävä saatavuus on erityisen oleellista *maataloudelle*, ja yleiskokouksen raportissa (dok. 8805) käsitellään tätä kysymystä. Yleiskokouksen mielestä hallitusten tulisi huomioida tämä kysymys tehokkaammin mm. edistämällä ympäristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä, kehittämällä jakeluverkostoja sekä yleisesti tukemalla tutkimusta ja kansainvälistä yhteistyötä alalla. Ehdotukset sisältyvät *päätöslauselmaan 1222 (2000)*.

3.15 Sosiaaliset kysymykset

Ensimmäinen sosiaalisen alan maailmanlaajuinen huippukokous pidettiin vuonna 1995 Kööpenhaminassa, jolloin 117 valtiota sitoutuivat 10 päätöslauselman toteuttamiseen. Viisi vuotta myöhemmin kesäkuussa 2000 YK järjesti Genevessä kokouksen, jonka tavoitteena oli selvittää, miten asetetut tavoitteet on saavutettu. Sosiaalikomitean raportti (dok. 8730) sisältää analyysin tilanteesta ja *suositus 1463 (2000)* ehdotuksia hallitukselle toimenpiteiksi.

Yleiskokouksen *suosituksessa 1487 (2000)* (dok. 8872) kehoitetaan pohtimaan uuden sosiaalisen järjestelmän aikaansaamista. Viime vuosikymmenien taloudellinen kasvu ei ole saavuttanut läheskään kaikkia väestöryhmiä, joiden taloudellinen vähimmäisturva on hallitusten vastuulla.

4 Summary in English

Annual Report by the Finnish Delegation of the activities of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in 2000

The activities of the Council of Europe in the 1990s have been characterized by the increase of member states and continuously greater demands with respect to the work of the Assembly. This trend has, however, coincided with a persisting decrease in real terms of budgetary resources. The reluctance to increase the budgetary resources of the Organisation has been particularly visible among the so-called big payer countries. The reforms in the working structures and work programme of the Council of Europe cannot compensate the need for additional resources which is persisting and aggravating. The Finnish delegation to the Parliamentary Assembly is seriously concerned with this negative trend.

The number of member states of the Council of Europe remained unchanged in 2000 (41 members, 5 observers and 4 special guests of the Assembly). The Assembly did adopt in June 2000 favourable opinions concerning the accession of Armenia and Azerbaijan, but the Committee of Ministers decided to postpone the final decision concerning the accessions until after the parliamentary elections in Azerbaijan, which took place in November 2000. The majority of the member countries of the Council of Europe were in favour of both countries acceding at the same time. Although Azerbaijan was heavily criticized for the way the elections were carried out, the resolutions concerning accession of both countries were adopted in January 2001.

The Council of Europe was able to resume its examination of the demand of accession by the Federal Republic of Yugoslavia after the parliamentary and presidential elections in that countries in the autumn 2000. The procedure for accession of Bosnia Herzegovina progressed also slightly in 2000 but the rapporteurs decided to await the formation of a new government following the parliamentary elections in November

2000 before proceeding with the examination of the membership application.

The outcome of the parliamentary elections in Belarus in October 2000 confirmed that democratic reforms were not yet to be expected. The elections did not correspond to international standards of free, fair democratic elections. Belarus seems to continue to defy the international community and rely on cooperation with Russia. The Council of Europe will continue to cooperate in the framework of the so-called troika with the OSCE and the European Parliament with a view to promoting democratic reforms and human rights in Belarus.

The general reports debated in the Assembly in 2000 can be divided into two categories: on one hand, reports examining democratic reforms in certain member and candidate countries, and on the other hand priority issues related to the state of democracy, human rights and the rule of law. Many reports related to the monitoring of commitments and obligations of member countries. In Spring 2000 the Bureau adopted a decision to make the post-monitoring system permanent. This means that the commitments and obligations with respect to human rights, democracy and rule of law engaged by member countries are now scrutinized in three phases: prior to accession to the Council of Europe, immediately after accession and on a long-term perspective. It should be noted that the mandate to monitor obligations and commitments applies to all member countries and not only to the newest members.

The Assembly has examined the modern political and social challenges that all European democratic societies are facing (i.a. fight against corruption, extremist groups, illegal immigration and asylum rights) as well as the effects of new technology on European societies. Technological innovations put new demands on legislators, affect the working environment in many ways, and thus influences the everyday life of the citizens. The Assembly has studied specific questions related to human rights, such as the situation and rights of children, violence against women, the rights of homosexuals and the implementation of decisions by the European Court of Human Rights. The Assembly discussed a report proposing the introduction of a general judicial authority mandated to follow more closely the implementation of Council of Europe conventions. The Assembly has also debated regional questions and the activities of regional cooperation organisations.

The work of the European Court of Human rights is possibly the most visible and best known part of the activities of the Council of Europe. The Court was established by the Convention on Human Rights adopted in 1950 and celebrated its 50th anniversary in November 2000 in Rome during the Italian chairmanship of the Council of Europe.

In June 1999 the European Council made a decision to establish a body, known as the Convention, to elaborate a Charter on Fundamental Rights for the European Union. Each EU member state nominated two members from their national parliament to take part in the work of the Convention. Finland's representatives were *Gunnar Jansson*, also Chairman of the Legal Affairs and Human Rights Committee of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, and *Tuija Brax*. Two observers of the Council of Europe also took part in the work. The Assembly followed closely in 2000 the work of the Convention and adopted several resolutions and recommendations concerning it. Finland took active part in the work of the Convention while still maintaining that the aim of the European Union should be to accede to the European Convention on Human Rights. This position was expressed, inter alia, in the reply by the Minister of Foreign Affairs Tarja Halonen to the written question put forward by the Finnish PACE delegation in late 1999. In autumn 2000 the Finnish government proposed an amendment to the European Treaty which would make it possible for the European Union to accede to the European Human Rights Convention.

The greatest challenge of the Assembly in 2000 was, however, the conflict in Chechnya and its consequences for the participation of the Russian delegation in the work of the Assembly. For the first time in the history of the Council of Europe, the Parliamentary Assembly decided upon a sanction for one of its member countries. In April 2000 the Assembly decided to suspend of the voting rights, but not participation rights, of the Russian parliamentary Assembly for the du-

ration of the year 2000. It should be noted, however, that the cooperation with the Russian parliamentary delegation did continue and that some members of the Russian delegation continued to attend the sessions of the Assembly. As the decision adopted by the Assembly only applied to the Assembly, Russia continued to take part in the intergovernmental cooperation as usual. The decision did, however, underline a difference in the attitude of the Assembly and the Committee of Ministers with respect to the events in Chechnya. Russia and the Council of Europe still reached in early 2000 an agreement on the establishment of a Council of Europe office in Chechnya in connection with the office of the Human Rights Commissioner of the Russian President Kalamanov. The Council of Europe was thus the only international organisation with a permanent presence in Chechnya in 2000.

In 2000 the Assembly was obliged to carry out a difficult structural reform and reduce the number of its committees to ten. The Bureau of the Assembly as well as the Presidential Committee (President of the Assembly and Chairmen of the Political Groups) and the meeting of chairmen of delegations also play an important role in defining the future guidelines for the work of the Assembly.

In November 2000 the Finnish delegation hosted in Helsinki the first meeting abroad organised by the Committee on Equal Opportunities for Women and Men. The two main topics of the meeting were Women and Media and Women as Entrepreneurs.

In May 2000 the Assembly convened a Conference of Speakers and Presidents of European Parliamentary Assemblies. The Speaker of the Finnish Parliament *Riitta Uosukainen* took part in the conference.

The Finnish delegation is chaired by *Mikko Elo*, who was also Vice President of the Assembly in 2000. The composition of the Finnish delegation as well as memberships in committees are shown in annexes 1 and 2.

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA

Puheenjohtaja	Mikko ELO (sd)
Varapuheenjohtaja	Anneli JÄÄTTEENMÄKI (kesk)
Jäsenet	Tytti ISOHOOKANA-ASUNMAA (kesk) Martti TIURI (kok) Jaakko LAAKSO (vl)
Varajäsenet	Tarja KAUTTO (sd) Leena LUHTANEN (sd) Juha KORKEAOJA (kesk) Kaarina DROMBERG (kok) Gunnar JANSSON (r)

**EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN
JÄSENYYDET KOMITEOISSA JA ALAKOMITEOISSA VUONNA 2000****Pysyvä komitea***Standing Committee*

Mikko Elo (jäsen)

Anneli Jäätteenmäki (varajäsen)

Jaakko Laakso (jäsen)

Poliittinen komitea*Political Affairs Committee*

Tarja Kautto (jäsen)

Juha Korkea-aho (varajäsen)

Lähi-itää käsittelevä alakomitea*Sub-Committee on the Middle East*

Tarja Kautto (jäsen)

Ei-jäsenmaiden suhteita käsittelevä alakomitea*Sub-Committee on Relations with Non-member Countries*

Juha Korkea-aho (jäsen)

Talous- ja kehityskomitea*Committee on Economic Affairs and Development*

Mikko Elo (2. varapuheenjohtaja)

Anneli Jäätteenmäki (varajäsen)

Kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea*Sub-Committee on International Economic Relations*

Mikko Elo (jäsen)

Anneli Jäätteenmäki (varajäsen)

Matkailun kehittämisen alakomitea*Sub-Committee on Tourism Development*

Mikko Elo (jäsen)

Sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea*Social, Health and Family Affairs Committee*

Leena Luhtanen (jäsen)

Tytti Isohookana-Asunmaa (varajäsen)

Terveys-alakomitea*Sub-Committee on Health*

Leena Luhtanen (jäsen)

Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea*Committee on Legal Affairs and Human Rights*

Gunnar Jansson, puheenjohtaja

Anneli Jäätteenmäki (varajäsen)

Ihmisoikeus-alamitea*Sub-Committee on Human Rights*

Gunnar Jansson (Ex officio)

Kulttuuri- ja koulutusasiain komitea*Committee on Culture and Education*

Tytti Isohookana-Asunmaa (jäsen)

Mikko Elo (varajäsen)

Nuoriso- ja urheiluasiain alacomitea*Sub-Committee on Youth and Sport*Mikko Elo, *varapuheenjohtaja***Media-alamitea***Sub-Committee on Media*Tytti Isohookana-Asunmaa, *puheenjohtaja***Tiede- ja teknologiakomitea***Committee on Science and Technology*Martti Tiuri, *2 varapuheenjohtaja*

Leena Luhtanen (varajäsen)

Teknologiapolitiikan ja energia-asiain alacomitea*Sub-Committee on Technology Policy and Energy*

Martti Tiuri (jäsen)

Leena Luhtanen (varajäsen)

Tiedepolitiikka ja etiikka -alamitea*Sub-Committee on Science Policy and Ethics*

Martti Tiuri (jäsen)

Leena Luhtanen (varajäsen)

Ympäristö-, aluesuunnittelu- ja paikallishallintoasiain komitea*Committee on the Environment, Regional Planning and Local Authorities*

Kaarina Dromberg (jäsen)

Martti Tiuri (varajäsen)

Kunta- ja aluehallinnon alacomitea*Sub-Committee on Local and Regional Authorities*

Kaarina Dromberg (jäsen)

Väestö- ja pakolaisasiain komitea*Committee on Migration, Refugees and Demography*

Jaakko Laakso (jäsen)

Tarja Kautto (varajäsen)

Siirtolaisasiain alacomitea*Sub-Committee on Migration*

Tarja Kautto (jäsen)

Pakolaisasiain alacomitea*Sub-Committee on Refugees*

Jaakko Laakso (jäsen)

Tarja Kautto (varajäsen)

Väestöasiain alakomitea*Sub-Committee on Demography*Jaakko Laakso, *puheenjohtaja***Menettelytapasääntökomitea***Committee on Rules of Procedures and Immunities*

Jaakko Laakso (jäsen)

Martti Tiuri (varajäsen)

Maatalouskomitea*Committee on Agriculture and Rural Development*Juha Korkeaola (jäsen), *3. varapuheenjohtaja*

Martti Tiuri (varajäsen)

Kalatalous-alakomitea*Sub-Committee on Fisheries*

Juha Korkeaola (jäsen)

Martti Tiuri (varajäsen)

Elintarvike-alakomitea*Sub-Committee on Food*

Martti Tiuri (jäsen)

Juha Korkeaola (varajäsen)

Parlamenttien välisen suhteiden ja yleisösuhteiden komitea*Committee on Parliamentary and Public Relations*

Jaakko Laakso (jäsen)

Juha Korkeaola (varajäsen)

Budjettia- ja hallitustenvälisiä työohjelmia käsittelevä komitea*Committee on Budget and Intergovernmental Work Programme*

Leena Luhtanen (jäsen)

Kaarina Dromberg (varajäsen)

Jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden valvontakomitea*Committee on the Honouring of Obligations and Committees by Member States*

Tarja Kautto (jäsen)

Gunnar Jansson (Ex officio)

Tasa-arvoasiain komitea*Committee on Equal Opportunities for Women and Men*

Kaarina Dromberg (jäsen)

Leena Luhtanen (varajäsen)

Institutionaaliset keinot -alakomitea*Sub-Committee on Institutional Instruments*

Kaarina Dromberg (jäsen)

Puheenjohtajisto*Bureau*

Mikko Elo, yleiskokouksen varapuheenjohtaja

Jaakko Laakso, yhdistyneen vasemmistoryhmän puheenjohtaja

Poliittisten ryhmien puheenjohtajat -ad hoc -komitea*Ad Hoc Committee of Chairmen of Political Groups*

Jaakko Laakso, Yhdistyneen vasemmistoryhmän puheenjohtaja

Tshtshenia ad hoc komitea

Sub-Committee on Chechnya

Jaakko Laakso (jäsen)

VUONNA 2000 EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT

3.1. Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

Päätöslauselma 1209 (2000) demokratia ja taloudellinen kehitys

Päätöslauselma 1210 (2000) Euroopan unionin perusoikeuskirja

Päätöslauselma 1211 (2000) Bulgarian antamien jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta

Päätöslauselma 1212 (2000) raiskauksista aseellisten konfliktien yhteydessä

Päätöslauselma 1213 (2000) Makedonian tasavallan jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta

Päätöslauselma 1214 (2000) parlamenttien rooli korruption vastaisessa taistelussa

Päätöslauselma 1215 (2000) kampanja lapsisotilaiden värväämistä ja heidän osallistumista vastaan aseellisiin selkkauksiin

Päätöslauselma 1216 (2000) Euroopan neuvoston rooli aluesuunnittelussa

Päätöslauselma 1217 (2000) Euroopan lentokuljetuspolitiikka

Päätöslauselma 1218 (2000) Euroopan jälleenrakennuspankki ja uudistusten edistyminen

Päätöslauselma 1219 (2000) Albanian antamien jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta

Päätöslauselma 1220 (2000) yleiskokouksen työtapojen ja komitearakenteiden uudistaminen

Päätöslauselma 1221 (2000) Tshetshenian konflikti — yleiskokouksen suositusten 1444 (2000) ja 1456 (2000) seuranta

Päätöslauselma 1222 (2000) vedenpuute ja maatalous

Päätöslauselma 1223 (2000) Kroatian antamien jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta

Päätöslauselma 1224 (2000) OECD ja maailmantalous

Päätöslauselma 1225 (2000) transatlanttisen kaupankäynnin tulevaisuudennäkymät

Päätöslauselma 1226 (2000) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset

Päätöslauselma 1227 (2000) Tshetshenian kriisi: viimeaikainen kehitys (yleiskokouksen suositusten 1444 ja 1456 seuranta)

Päätöslauselma 1228 (2000) Euroopan unionin perusoikeusasiakirja

Päätöslauselma 1229 (2000) tapaturmien ympäristövaikutukset

Päätöslauselma 1230 (2000) Tilanne Jugoslavian liittotasavallassa

Päätöslauselma 1231 (2000) vaalijärjestelmän vaikutus poliittiseen prosessiin

Päätöslauselma 1232 (2000) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomarien 70-vuotis eläkeikäraja

Päätöslauselma 1233 (2000) uuden teknologian vaikutus työlainsäädäntöön

Päätöslauselma 1234 (2000) Yleiskokouksen menettelytapasääntöjen uudistaminen

Päätöslauselma 1235 (2000) Yleiskokouksen komiteoiden toimikuvat (päätöslauselman 1220 täytäntöönpano)

3.2. Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 1437 (2000) non-formaalinen koulutus

Suositus 1438 (2000) ääripuolueiden ja -liikkeiden uhka demokratialle Euroopassa

Suositus 1439 (2000) Euroopan unionin perusoikeuskirja

Suositus 1440 (2000) turvapaikkaoikeuden rajoitukset Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin jäsenmaissa

Suositus 1441 (2000) tilanne Valko-venäjällä

Suositus 1442 (2000) Bulgarian antamien jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta

Suositus 1443 (2000) kansainvälinen adoptio: lasten oikeuksien kunnioittaminen

Suositus 1444 (2000) Tshetshenian konflikti

Suositus 1445 (2000) terveyden turvallisuuden tila Euroopassa

Suositus 1446 (2000) antibioottien kieltäminen elintarviketuotannossa

Suositus 1447 (2000) Turkin ja Kreikan maanjäristysten taloudelliset seuraukset

Suositus 1448 (2000) Turkin maanjäristyksen sosiaaliset seuraukset

Suositus 1449 (2000) Välimeren eteläpuolelta tapahtuva salainen maahanmuutto Eurooppaan

Suositus 1450 (2000) naisiin kohdistuva väkivalta

Suositus 1451 (2000) instituutioiden uudistus Ukrainassa

Suositus 1452 (2000) parlamentaarikkojen osallistuminen Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen täytäntöönpanoon

- Suositus 1453 (2000) Makedonian tasavallan jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta
- Suositus 1454 (2000) koulutus Bosnia ja Hertsegovinassa
- Suositus 1455 (2000) Krimin tataarien kotiinpaluu ja uudelleenintegroituminen
- Suositus 1456 (2000) Tshetshenian konflikti — suosituksen 1444 (2000) täytäntöönpano/noudattaminen
- Suositus 1457 (2000) uuden teknologian käyttöönotto pienissä ja keskisuurissa yrityksissä
- Suositus 1458 (2000) Euroopan neuvoston yleissopimusten yhdenmukainen tulkinta : yhteisen juridisen elimen perustaminen
- Suositus 1459 (2000) toimintaohjelma Kosovon lasten hyväksi
- Suositus 1460 (2000) lasten oikeusasiamiehen perustaminen Euroopassa
- Suositus 1461 (2000) Euroopan neuvoston rooli aluesuunnittelussa
- Suositus 1462 (2000) Euroopan neuvoston ihmisoikeuspalkinto
- Suositus 1463 (2000) Toinen maailmanlaajuinen huippukokous sosiaalikehityksestä
- Suositus 1464 (2000) doping urheilussa
- Suositus 1465 (2000) ”Eurooppa, yhteinen kulttuuriperintömme” — Euroopan neuvoston kampanja
- Suositus 1466 (2000) mediakasvatus
- Suositus 1467 (2000) taistelu laitonta maahanmuuttoa vastaan
- Suositus 1468 (2000) bioteknologia
- Suositus 1469 (2000) äidit ja lapset vankiloissa
- Suositus 1470 (2000) homoseksuaalisten ja lesbojen asema turvapaikanhakijoina ja siirtolaisina EN:n jäsenmaissa
- Suositus 1471 (2000) Euroopan ja Välimerenmaiden hydroteknisen instituutin perustaminen (vesitekniologia)
- Suositus 1472 (2000) vesivarantotiedosto internetissä: Euroopan neuvoston rooli
- Suositus 1473 (2000) Kroatian antamien jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta
- Suositus 1474 (2000) turvapaikanhakijoiden vastaanotto Euroopan lentokentillä
- Suositus 1475 (2000) lesbojen ja homoseksuaalien asema Euroopan neuvoston jäsenmaissa
- Suositus 1476 (2000) Yhdistyneet kansakunnat uuden vuosituhannen alussa
- Suositus 1477(2000) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen toteuttaminen
- Suositus 1478 (2000) Tshetshenian kriisi: viimeaikainen kehitys (yleiskokouksen suositusten 1444 ja 1456 seuranta)

- Suositus 1479 (2000) Euroopan unionin perusoikeusasiakirja
- Suositus 1480 (2000) Tonavan jokialueen suojelu
- Suositus 1481 (2000) Tilanne Jugoslavian liittotasavallassa
- Suositus 1482 (2000) väestökehityksen suuntaviivat keski- ja itä-Euroopan maissa
- Suositus 1483 (2000) Euroopan energiastrategian perusta
- Suositus 1484 (2000) katedraalien ja muiden uskonnollisten rakennusten hoito
- Suositus 1485 (2000) käytöstä poistetut sairaala- ja sotilasrakennukset
- Suositus 1486 (2000) meri- ja jokialueiden kulttuuriarvo
- Suositus 1487 (2000) uuden sosiaalisen järjestelmän kehittäminen
- Suositus 1488 (2000) EN:n henkilökunnan sopimusoikeuksista

3. 3. Määräykset

Määräykset liittyvät muutoseikkoihin, tiedonvälitykseen, täytäntöönpanoon tai menettelytapoihin. Niiden tulee koskea asiaa, joka on jo otettu yleiskokouksen rekisteriin, eivätkä ne saa koskea asiasisältöä. Määräyksiä koskevista aloitteista voidaan äänestää ilman, että niitä ensin lähetetään komiteaan.

- Määräys 560 (2000) ääripuolueiden ja -liikkeiden uhka demokratialle Euroopassa
- Määräys 561 (2000) Euroopan unionin perusoikeuskirja
- Määräys 562 (2000) tilanne Valko-Venäjällä
- Määräys 563 (2000) Välimeren eteläpuolelta tapahtuva salainen maahanmuutto Eurooppaan
- Määräys 564 (2000) parlamentaarikkojen osallistuminen Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen täytäntöönpanoon
- Määräys 565 (2000) Krimin tataarien kotiinpaluu ja uudelleenintegroituminen
- Määräys 566 (2000) bioteknologiasta
- Määräys 567 (2000) Euroopan unionin perusoikeusasiakirja

3.4. Lausunnot

- Lausunto 215 (2000) ehdotus yleissopimukseksi nuorten vapaaehtoisen pitkäaikaispalvelun edistämiseksi
- Lausunto 216 (2000) Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen 12. lisäpöytäkirjan luonnos
- Lausunto 217 (2000) ehdotus lisäpöytäkirjaksi yleissopimukselle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä

Lausunto 218 (2000) Euroopan neuvoston budjetti vuosille 2000 ja 2001

Lausunto 219 (2000) Yleiskokouksen menot vuonna 2000

Lausunto 220 (2000) luonnos Euroopan maisemayleissopimukseksi

Lausunto 221 (2000) Armenian jäsenanomus

Lausunto 222 (2000) Azerbaidzanin jäsenanomus

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN ERITYISVIERAAT VUONNA 2000

Valtioiden edustajat

Meksikon ulkoasiainministeri Rosario GREEN	24.1.2000
Venäjän ulkoasiainministeri Igor IVANOV	27.1.2000
Turkin pääministerikanslian apulaisvaltiosihteeri Füsun KOROGLU	28.1.2000
Kreikan kansantalouden varaministeri Christos PAHTAS	28.1.2000
Liettuan parlamentin puhemies Vytautas LANDSBERGIS	3.4.2000
Ukrainan ulkoasiainministeri Borys TARASYUK	4.4.2000
Albanian pääministeri Ilir META	4.4.2000
Belgian oikeusministeri Marc VERWILGHEN	5.4.2000
Maltaan presidentti Guido de MARCO	27.6.2000
Makedonian presidentti Boris TRAJKOVSKI	28.6.2000
Armenian kansalliskokouksen puhemies Armen KHACHATRYAN	28.6.2000
Azerbaidžanin kansalliskokouksen puhemies Murtuz ALESKEROV	28.6.2000
Georgian parlamentin puhemies Zurab ZHVANIA	28.6.2000
Espanjan ympäristöministeri Jaume MATAS	25.9.2000
Italian presidentti Carlo Azeglio CIAMPI	26.9.2000
Saksan liittokansleri Gerhard SCHRÖDER	27.9.2000
Kroatian presidentti Stjepan MESIC	28.9.2000

Kansainvälisten järjestöjen edustajat

EU:n komission puheenjohtaja Romano PRODI	25.1.2000
ETYJ:n ministerineuvoston puheenjohtaja Itävallan ulkoministeri Wolfgang SCHÜSSEL	27.1.2000
YK:n pääsihteerin erityisedustaja Kosovossa Bernard KOUCHER	27.6.2000
Euroopan jälleenrakennuspankin vt. johtaja Charles FRANK	27.6.2000
ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen presidentti Adrian SEVERIN	25.9.2000
OECD:n pääjohtaja Donald JOHNSTON	27.9.2000

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

Perustajajäsenet (1949)

	Belgia
	Tanska
	Ranska
	Irlanti
	Italia
	Norja
	Luxemburg
	Alankomaat
	Ruotsi
	Iso-Britannia
9.8.1949	Kreikka
7.3.1950	Islanti
13.4.1950	Turkki
13.7.1950	Saksa
16.4.1956	Itävalta
24.5.1961	Kypros
6.5.1963	Sveitsi
29.4.1965	Malta
22.9.1976	Portugali
24.11.1977	Espanja
23.11.1978	Liechtenstein
16.11.1988	San Marino
5.5.1989	Suomi
6.11.1990	Unkari
26.11.1991	Puola
7.5.1992	Bulgaria
14.5.1993	Viro
14.5.1993	Liettua
14.5.1993	Slovenia
30.6.1993	Tsekki
30.6.1993	Slovakia
7.10.1993	Romania
10.11.1994	Andorra
10.2.1995	Latvia
13.7.1995	Albania
13.7.1995	Moldova
9.11.1995	Ukraina
9.11.1995	Makedonia
28.2.1996	Venäjä
6.11.1996	Kroatia
27.4.1999	Georgia

EUROOPAN NEUVOSTON TOIMINTAAN OSALLISTUVAT MUUT MAAT

(tilanne joulukuussa 2000)

Yleiskokouksen erityisvieraat ja hakijamaat

Armenia (jäsenanomus vuodelta 1996)
Azerbaidzan (jäsenanomus vuodelta 1996)
Bosnia ja Hertsegovina (jäsenanomus vuodelta 1995)
(Valko-Venäjän erityisvierasasema lakkautettu tammikuussa 1997)

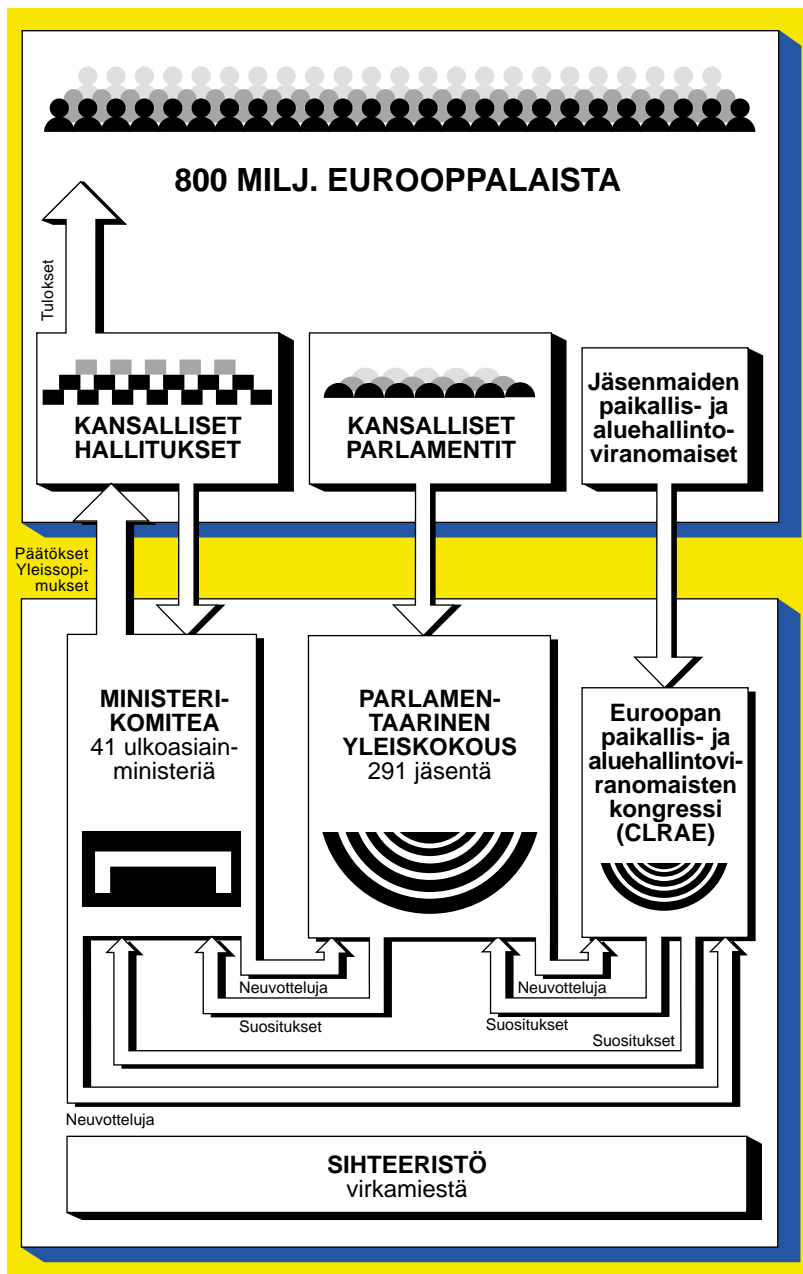
Jäsenyyttä hakeneet maat

Jugoslavian liittotasavalta (jäsenanomus vuodelta 1998)
Monaco (jäsenanomus vuodelta 1998)

Euroopan neuvoston tarkkailijat

Israel (ainoastaan yleiskokouksen tarkkailija vuodesta 1961)
Japani (ainoastaan ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1996)
Kanada (sekä yleiskokouksen että ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1996)
Meksiko (sekä yleiskokouksen että ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1999)
USA (ainoastaan ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1995)

EUROOPAN NEUVOSTON TOIMINTA

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. (+358 9) 4321
fax. (+358 9) 432 3529
<http://fakta.eduskunta.fi>
sähköposti: gunilla.carlander@eduskunta.fi
<http://www.coe.int>
<http://stars.coe.int>